Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαὸς ὑψώνεται ἅμα δείξῃ πὼς δὲ φοβᾶται τὴν ἀλήθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα ἔχει τοὺς φυσικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ζ'. ✵ ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 8 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1909 ✵ ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘ. 2 ✵ ΑΡΙΘΜΟΣ 334

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Ἕνα γράμμα.
ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Ἡ κούλια τάκροπόταμου (συνέχεια).
» » «Πεπρωμένα» κτλ.
ΓΕΡΑΡΤΟΣ ΧΑΟΥΠΤΜΑΝ. Χανέλα.
ΖΑΝ ΡΙΣΠΕΝ. Γιὰ τὶς δημοτικὲς λέξεις (μετάφρ. Κας Ε. Ἐλευθεριάδη).
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Τὰ τραγούδια τοῦ Ἀπρίλη.
ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ Ἕνας ἐπαναστάτης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ-ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

Στὸ «Monde Hélleniqué» τῆς Πέμπτης δημοσιεύτηκε, μεταφρασμένο Γαλλικά, τὸ ἀκόλουθο γράμμα τοῦ κ. Κωστῆ Παλαμᾶ :

Ἀθ. 4 Μάρτ. 909.

Ἀξιότιμε φίλε,

Δύσκολο μοῦ εἶναι νὰ σᾶς παραστήσω πόσο μὲ συγκινήσανε τὰ τόσο τιμητικὰ καὶ τόσο ἀπὸ συγκατάβασην ὑπερβολικὰ λόγια, τὰ σχετικὰ μ' ἐμένα, ποὺ διάβασα στὸ χτεσινὸ φύλλο σας. Δὲν εἶναι πρώτη φορὰ ποὺ ὁ καλός μας «Monde hélleniqué»—*δὲ λησμονῶ κ' ἕν' ἄρθρο τὶς προάλλες τοῦ ἀγαπητοῦ συναδέλφου κ.* P Baudry—*μιλεῖ γιὰ τὸ ταπεινό μου ἔργο μὲ συμπάθεια πάρα πολὺ ἐξαιρετική. Γιὰ τοῦτο πιστεύω πὼς μὲ τὴν ἴδια συγκατάβαση θὰ θελήσετε νἀκούσετε καὶ νὰ χρησιμοποιήσετε, ὅπως κρίνετε καλήτερα, τὸ γράμμα μου τοῦτο. Ἤθελα μ' αὐτὸ νὰ ἐξηγήσω τὴν ἀπόφαση ποὺ φάνηκα πὼς πῆρα «νὰ ἀποσυρθῶ ὁριστικῶς καὶ ἀμετακλήτως πάσης δημοσιότητος», καθὼς ἔγραφε τὸ χτεσινὸ «Ν. Ἄστυ».*

Δὲν ξέρω ἂν ἀπὸ ρωμαντικὴν ὑπερευαισθησία ἢ ἀπὸ θετικὰ φωτισμένη συνείδηση, ὅσο τὰ χρόνια μου προβαίνουν τόσο δυναμώνει καὶ ἡ γνώμη μου πὼς ὁ Ποιητὴς—μὲ τὸ πιὸ πλατὺ νόημα τῆς λέξης—δὲν εἶναι μόνο τὸ παθητικώτατο «clavecin et rien de plus» *τοῦ* Théophile Gautier. *Κάτι παραπάνου, ὁ Ποιητὴς εἶναι τοῦ Πλάτωνος τὸ «κοῦφον καὶ πτηνὸν ἱερὸν χρῆμα»· κι ἀκόμα πιὸ πολύ, ὁ Ποιητὴς εἶναι μαζὶ τραγουδιστὴς καὶ λειτουργός, πολεμιστὴς καὶ προφήτης, μ' ἕνα λόγο εἶναι ὁ ἥρωας τοῦ Κάρλαϊλ· ἄνθρωπος ὄχι μόνο τῆς μουσικῆς σκέψης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἁρμονικῆς ἐνέργειας, «ἡ φλόγα ποὺ ἀνάφτει τὰ ξερόφυλλα». Τέτοιο πλάσμα, σὰν ὄργανο μιᾶς θείας μυστηριακῆς βουλῆς, τὸ φαντάστηκα πάντα μ' ἕνα δικαίωμα, ἀπάνου ἀπ' ὅλα τἄλλα : τὴν ἀπόλυτη ἐλευθερία· μὰ καὶ μ' ἕνα μεγάλο χρέος, ἀπάνου ἀπ' ὅλα τἄλλα : τὴν ἀπόλυτην εἰλικρίνεια. Ἔξω ἀπὸ τοὺς ἀχώριστους τούτους ἀρχάγγελους τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς εἰλικρίνειας, δὲν ὑπάρχει σκέψη, καρδιά, λόγος, ρυθμός, ἐνέργεια· τίποτε, παρὰ σκοτάδι, σκλαβιά, ψέμα.*

Συχνὰ πυκνά, βολιδοσκοπώντας τὰ βάθη τοῦ εἶναι μου, βλέπω πόσο μακρυὰ βρίσκομαι ἀπὸ τέτοιο ἰδεατὸ πρότυπο, καὶ πόσο ἀνήμπορος εἶμαι νὰ ὑψωθῶ ἴσα μ' ἐκεῖ ποὺ στέκεται τὸ παναρμόνιο εἴδωλο, καὶ νὰ τὸ ξαγναντέψω ἀκόμα καὶ θαμπά, εἴτε ἀπὸ δική μου ἀδυναμία, εἴτε ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τῶν κοινωνικῶν ὅρων ποὺ μᾶς περιζώνουν. Καὶ τότε μὲ κυριεύουνε μιὰ κούραση κ' ἕνα πένθος, ποὺ δὲν παρασταίνονται μὲ λόγια. Μιὰ τέτοια ὁλόμαυρη κατάσταση τῆς ψυχῆς μου μ' ἔκαμε τὶς προάλλες, μιλώντας μ' ἕνα φίλο μου δημοσιογράφο, καὶ τοῦ φανέρωσα ξαφνική μου ἀπόφαση νὰ μὴν ἀνοίξω πιὰ τὸ στόμα μου σὲ κανένα κόσμο, νὰ μὴν ἀκουμπήσω πιὰ τὸ κοντύλι μου σὲ κανένα χαρτί, καὶ νὰ μείνῃ ὁ ποιητής, — ἀνίσως μείνῃ, — κουφομιλώντας, χωρὶς νἀκούγεται, μὲ τὸν ἑαυτό του. Δὲ στοχάστηκα πὼς γιὰ τὴν ἀπόφασή μου θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ λόγος δημόσιος. Μὰ σήμερα βλέπω πὼς ἀπόφαση τέτοια δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ μείνῃ ὁριστικὴ καὶ τελεσίδικη. Σὰν περάσῃ τὸ σύγνεφο τοῦ πεσσιμισμοῦ, ξαναφαίνονται τὰ γαλανά. Σύγνεφα καὶ γαλανά, καὶ τὰ δυὸ συνυπάρχουν. Ἔπειτα κάθε ἄνθρωπος κι ὁ ποιητὴς ἀκόμα, πρέπει νὰ κάνῃ τὴ δουλειά του, ὅποια καὶ ὅπως τοῦ ἔλαχε, γιομᾶτος πίστη, μὰ καὶ ταπείνωση, καὶ νὰ μὴν τὰ πολυψάχνῃ τἀντικείμενα. Ἴσως δείχνει κάτι σὰν ἐωσφορικὴ περηφάνια ἀπὸ τὴν ἀνάποδη, νὰ συντρίβῃ τὸ κοντύλι του ὁ ποιητής, γιατὶ τάχα δὲν μπορεῖ νὰ φτάσῃ στὸ ἄφταστο ἰδανικό. Ἴσως ἀπὸ τὶς προσπάθειες ὅλων μας τῶν κάθε εἴδους καὶ κάθε δύναμης τεχνιτῶν τῆς σκέψης καὶ τοῦ ρυθμοῦ, γεννιέται, ξετυλίγεται καὶ φέρνει ἀποτέλεσμα ὁ ἰδεατὸς Ἥρωας-Ποιητής.

Καὶ τώρα θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σημειώσω, σχετικὰ μὲ κάποια σας φράση στὰ λόγια τοῦ χτεσινοῦ φύλλου σας, πὼς κάθε ἄλλο μοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ παρὰ νὰ κηρύξω τοὺς συμπολίτες μου ἔνοχους καμιᾶς ἀχαριστίας. Ἀπεναντίας μύριες χάρες χρωστῶ στὴν πατρίδα μου, καὶ σὲ κείνους γῦρο μου—πολλοὺς ἢ λίγους δὲν ἐξετάζω—ποὺ μὲ προσέχουν. Ἂς παραπονιοῦνται τὰ κλαψιάρικα παιδιά.

Μὲ ὅλη μου τὴν ἐκτίμηση καὶ τὴν ἀγάπη

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

„ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ"

Μ' αὐτὸ τὸν τίτλο βγαίνουνε σὲ λίγες μέρες σὲ βιβλίο τὰ ποιήματα τοῦ Ρήγα Γκόλφη, ὅπως εἴχαμε ἀναγγείλει σὲ περασμένο φύλλο. Ἀπὸ τὸ πρῶτο μέρος τοῦ βιβλίου «Βουνὰ καὶ κάμποι» τυπώνουμε σήμερα τὸ ἀκόλουθο τραγούδι :

Η ΧΩΡΑ ΤΗΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ

Νά τη ποὺ χαμοσέρνεται στὸν κάμπο κάτου ἡ χώρα
Πλέκουνται οἱ βοῦρκοι γύρα της καὶ πλάϊ τὰ ρηχονέρια.
Ὁ τόπος στέκεται ξερὸς δίχως κλαρωῦ στολίδι
κ' ἡ κατοχνιὰ ποὺ ζώνει τον σκαυδερὴ 'ναι πάντα.
Ἀχτίδα τοῦ ἥλιου ἂ φτάσῃ κεῖ χάνει καὶ φῶς καὶ [θέρμη,
κι ὅποιος ἀγέρας κι ἂ διαβῇ θὰ ρίξῃ τὰ φτερά του.
Σέρνει ἡ ζωὴ στὸ διάβα της γενιὰ μαραγκιασμένη
ποὺ εἶναι χαμὸς ἡ φύτρα της καὶ μόλεμα ἡ ψυχή της.
Βερέμης εἶναι ὁ κάθε νιός, δὲν τὸν ἀγγίζει ἡ ἐλπίδα,
κι ὁ γέρος ξέρει μονοχὰ νὰ κορτερῇ τὸ χάρο.
Τὰ μάτια ποὺ τηρᾶν τὴ γῆ εἶν' πάντα θαμπωμένα
καὶ σὰν κοράκια οἱ στοχασμοὶ χαμοπετᾶνε γύρα,
καὶ μ' ἀνεργιὰ σὰ σύγνεφο βρεσίνει ὅλα τὰ πάντα.
Τὸ πλῆθος ἀργοκίνητο σαλεύει μέσ' τὶς στράτες
κ' ἔχει τὴν ὄψη σὰ φλουρὶ καὶ τὴν καρδιὰ σὰν πέτρα,
προσμένοντας νὰ κατεβῇ τ' ἀρχοντικὸ καμτσίκι
γοργὸ ν' ἀστράψῃ ἀπάνου του νὰ τὸ δεχτῇ μὲ σέβας
νὰ τὸ πιστέψῃ σὰ Θεὸ καὶ νὰ τὸ κράξῃ Μοῖρα.
Τραγούδι ἐκεῖ δὲν ἀγρικᾶς, γλυκειὰ εὐωδιὰ τοῦ αἰθέρα
μήτε κατάρας στέναγμα νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὰ στήθη.
Μιὰ σωπασιὰ ἀνατάραχη καὶ θλιφτικὴ περίσσα
σὰ μιὰ βαθύτερη σκλαβιὰ μέσ' τῆς ψυχῆς τὸν κόσμο.
Ἡ θεία φωτιὰ τοῦ ἔρωτα γιὰ πάντα ἐκεῖ ἔχει σβύσει,
κι ὁ πόθος ἔμεινε ὀρφανὸς ἀπὸ καρδιὰ καὶ νιάτα.
Τ' ἄσαρκα χέρια ἁπλώνουνται στῆς ὀμορφιᾶς τὸ [πλοῦτος
ἀδρὰ χρυσογοράζοντας κάθε μεθύστρα σπίθα.
Καὶ μέσα στὴν ἀραθυμιὰ κρυφὴ φωλάζει ἀμάχη,
ἕνας τὸν ἄλλον μάχεται μὲ τὸ λοστὸ τοῦ φτόνου,
μὲ τὸ φαρμάκι τῆς ψευτιᾶς μὲ τῆς κλεψιᾶς τὰ μάγια.
Κι ὁ χερομάχος-δουλευτής, ὁ σκάφτης, ὁ ξωτάρης
πέφτει στὸ χῶμα ἀνήμπορος, μὲ τὴν πικρή του ζήση
σπατοληημένη ἀλόγιστα κι ἀνώφελα δομένη.
Ὧρες ποὺ ἀπ' ὅλες τὶς μεριὲς ξεσπάει ἡ χοντρὴ βλα- [στήμια
κι ἀπ' τὰ χωράφια τὰ ξερά, ἀπ' τοὺς βάλτους, τὰ κα- [λύβια
σὰ μιὰ θολούρα ἁπλώνεται κι ὅλο τὸν τόπο σφίγγει...
Νά τη ποὺ χαμοσέρνεται στὸν κάμπο κάτου ἡ χώρα
Ἀντίπερα κι ἀλαργωὰ πάει νὰ βουτήξῃ ὁ γῆλιος
καὶ λέω πὼς πιὰ δὲ θὰ ὑψωθῇ πιὰ νὰ τηνὲ φωτίσῃ.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΧΑΝΕΛΑ

[Τρεῖς τέσσερεις φορὲς παραστάθηκε τώρα τελευταῖα στὸ θεατρο τοῦ Οἰκονόμου τὸ ἔξοχο δράμα τοῦ Χάουπτμαν «Χανέλα Μάτερν» μὲ ἀρκετὴ ἐπιτυχία (Χανέλα ἡ δα Φιλιππίδη καὶ Γότβαλδ ὁ κ. Μουστάκας) χωρίς, φυσικά, νὰ σηκωνήσει καὶ τόσο τὸ νοήμον κοινὸν ποὺ συγκινιέται μονοχὰ μὲ τοὺς «Κινηματογράφους» καὶ τὰ «Παναθήναια».

Ἀπ' αὐτὸ τὸ δράμα (μεταφραστής του ὁ κ. Νικόλ. Οἰκονόμου) τυπώνουμε δῶ τὴν τελευταία σκηνή, ὅπου ἡ φτωχὴ καὶ χιλιοβασανισμένη κόρη, ἡ Χανέλα, βλέπει τὶς τελευταῖες της στιγμές, στὸ παραλήρημα τοῦ θανάτου της, πῶς πεθαίνει, πῶς τὴ στολίζουνε μὲ λουλούδια μεταξωτὰ φορέματα, πῶς τὴ βάζουνε σὲ γυαλένια λουλούδια κάσα καὶ πῶς ἔρχεται ὁ Χριστός, στὸ πρόσωπο τοῦ δάσκαλου Γότβαλδ, μαζὶ μὲ τοὺς ἀγγέλους, καὶ τὴν ἀναστάνει.

Τὸ δράμα τοῦ πόνου καὶ τῆς δυστυχίας, ὅπως μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ τὸ ἔργο τοῦ Χάουπτμαν, ὁ ποὸ βάλλει στὴν ψυχὴ τοῦ θεατῆ (ὅταν, ἐννοεῖται, ὁ θεατὴς αὐτὸς ἔχει νἄχει ψυχὴ) τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ «Καλότυχοι οἱ λυπημένοι· γιατὶ αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦν· καλότυχοι οἱ πεινασμένοι καὶ διψασμένοι τὴν ἀρετή· γιατὶ αὐτοὶ θὰ χορταστοῦν· καλότυχοι οἱ μὲ καθαρὴ καρδιά· γιατὶ αὐτοὶ θὰ δοῦνε τὸ Θεό· καλότυχοι οἱ κυνηγημένοι γι' ἀρετή· γιατὶ δικήτους εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». Ἡ φτωχούλα Χανέλα, δαρμένη καὶ σπρωγμένη ἀπὸ τὸν πατέρα της κι ἀπὸ τὴ ζωή· μονοχὴ της παρηγοριὰ εἶχε τὸ Χριστὸ κι αὐτόνε βλέπει καὶ τὴ στερνή της στιγμή, σὲ ὀπτασία, νἄρχεται καὶ νὰν τῆς δίνει ὅλα τάγαθὰ ποὺ ἡ ζωὴ μ' ἀπλαχνια μητριᾶς τῆς τἀρνήθηκε.]

Ἡ Χανέλα, πεθαμένη, κοίτεται σὲ πλούσιο γυάλινο φέρετρο. Στὴ σκηνὴ διάφοροι ἀθρῶποι τοῦ λαοῦ, ἄντρες καὶ γυναῖκες, μιλοῦνε μὲ θαμασμὸ γιὰ τὸ θάνατο τῆς Χανέλας, θορρώντας πώς, η βασανισμένη κόρη, μὲ τὸ θάνατό της, ἅγιασε. Ὁ πατέρας της, ὁ Μάτερν, μεθησμένος, καθὼς πάντα, ἀκούγεται ἀπ' ὄξω φωνάζοντας.

ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΜΑΤΕΡΝ. Ὅποιος ἔχει τὴν ψυχή του ἀναπαμένη... *(Μπαίνοντας στὴ σκηνή).* Παλιοκόριτσο !.. Στρίγγλα !.. Βρώμα ! Ποῦσαι ;.. Ἴσαμε τὰ πέντε μετρῶ... Τόσο θὰ καρτερέσω... οὔτε μενούτο περσότερο .. Ἕνα...Δυό...τρία κ' ἕνα κάνει... Παλιοκόριτσο !! Μὴ μὲ φουρκίζεις, σοῦ λέω μ' ἄχα... Ἄμα σὲ βρῶ, σὲ τσάκισα κιόλας !.. *(Βλέπει γύρω).* Τί γυρεύετε δῶ ;.. Πῶς ἤρθατε δῶ πέρα ;... Ἐσᾶς ὁ διάολος σᾶς ἔστειλε.. Ξεκουμπιστῆτε νὰ μ' ἀδιάστε τὴ γωνιά... Ἔλα, γλήγορα !.. *(γελώντας)* Ἄς καρτερέψω λιγάκι ἀκόμα, τὰ ξέρουμε αὐτά...δὲ σημαίνει... Ἔχω ζαλιστεῖ λιγάκι.. Καὶ τότενες βλέπεις πράματα .. Ὅποιος ἔχει ἀναπαμένη... *(τρομάζοντος)* Ἀκόμα ἐδῶ εἶσαστε ;... Θἀρπάξω ὅ,τι βρῶ μπροστά μου...

ΓΟΤΒΑΛΔ *(μπαίνοντας).* Μάτερν.. Ὁ Θεὸς μαζὶ σου !

ΜΑΤΕΡΝ. Πῶς ἤρθες ἐδῶ ; Τί γυρεύεις ἐδῶ ;

ΓΟΤΒΑΛΔ. Μάτωσαν τὰ πόδια μου ἀπὸ τὸ δρόμο... Δός μου νερὸ νὰν τὰ πλύνω. Τὸ καφτερὸ λιοπύρι μοῦ στέγνωσε τὸ λαρύγγι, δός μου κρασὶ νὰ πιῶ καὶ ν' ἀνεβροστιστῶ. Ἀπ' τὴν αὐγή, ποὺ ξεκίνησα, δὲν ἔφαγα ψωμί. Πεινῶ.

ΜΑΤΕΡΝ. Τί μὲ ρωτᾶς μένανε ; Ποιός σοῦπε νὰ γυρίζεις τὶς ρούγες. σήρε, πιάσε δουλειά...Καὶ γὼ πρέπει νὰ δουλέψω...

ΓΟΤΒΑΛΔ. Εἶμαι ἐργάτης.

ΜΑΤΕΡΝ. Εἶσαι ἀεργάτης. Ὅποιος δουλεύει δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ζητιανεύει...

ΓΟΤΒΑΛΔ. Ἐμ' ἐργάτης δίχως μιστό.

ΜΑΤΕΡΝ. Εἶσαι ἀεργάτης.

ΓΟΤΒΑΛΔ. Εἶμαι γιατρός... Μπορεῖ νὰ μὲ χρειαστεῖς ..

ΜΑΤΕΡΝ. Ἄρρωστος δὲν εἶμαι, γιατρὸς δὲ μοῦ χρειάζεται.

ΓΟΤΒΑΛΔ *(παρακαλεστικά).* Μάτερν, χτίστη, συλλογίσου. Δὲ θέλω νὰ μοῦ δώσεις νερό, κι ὅμως θὰ σὲ γιατρέψω, δὲ θελω νὰ μοῦ δώσεις ψωμί, κι ὅμως θὰ σὲ κάμω γερό... Ἔτσι ὁ Θεὸς νὰ μὲ βοηθήσει.

ΜΑΤΕΡΝ. Ἄντε, χάσου ἀπὸ δῶ. Σύρε στὴ δουλιά σου. Ἐγὼ γερὰ κόκκαλα ἔχω. Δὲ μοῦ χρειάζεται γιατρός. Μὲ καταλαβες ;

ΓΟΤΒΑΛΔ Μάτερν, χτίστη, συλλογίσου. Θέλω νὰ σοῦ πλύνω τὰ πόδια, θέλω νὰ σοῦ δώσω νὰ πιεῖς κρασί. Γλυκὸ ψωμὶ θὰ τρῶς Βάλε τὸ πόδι σου πάνου στὸ κεφάλι μου καὶ μ' ὅλα αὐτὰ θὰ σὲ κάμω γερό... Ἔτσι ὁ Θεὸς νὰ μὲ βοηθήσει.

ΜΑΤΕΡΝ. Θέλω νὰ δῶ ἀ θὰ ξεκουμπιστεῖς γιὰ ὄχι... Κι ἄμα δὲ φύγεις, σοῦ λέω πώς...

ΓΟΤΒΑΛΔ. Μάτερν, ξέρεις τί ἔχεις σπίτι σου ;

ΜΑΤΕΡΝ. Ὅ,τι βρίσκεται μέσα, ὅ,τι εἶναι τοῦ σπιτιοῦ... Ἐσὺ δὲν εἶσαι τοῦ σπιτιοῦ... Ἔλα, τραβα στὴ δουλιά σου...

ΓΟΤΒΑΛΔ. Ἡ κόρη σου εἶναι ἄρρωστη.

ΜΑΤΕΡΝ. Αὐτηνῆς ἡ ἀρρώστια δὲ χρειάζεται γιατρό. Ἡ ἀρρώστια της εἶναι τεμπελιά. Ξέρω γὼ νὰν τὴ γιατρέψω...

ΓΟΤΒΑΛΔ. Μάτερν, χτίστη, ἔρχουμαι πρὸς ἰσὲ σταλμένος...

ΜΑΤΕΡΝ. Ποιός νὰ σ' ἔστειλε τάχα ;

ΓΟΤΒΑΛΔ. Ἔρχουμαι ἀπὸ τὸν Πατέρα καὶ στὸν Πατέρα παγαίνω. Τί τόκαμες τὸ τέκνο Του ;

ΜΑΤΕΡΝ. Καὶ μήγαρις ξέρω ποῦ γυρίζει αὐτή ; Τί μὲ νειάζει γιὰ τὰ πουλιά του ; Τόσον καιρὸ δὲν πολυσκοτιζότουνα...

ΓΟΤΒΑΛΔ *(σταθερά).* Ἔχεις λείψανο σπίτι σου.

ΜΑΤΕΡΝ *(βλέποντας τὸ λείψανο τῆς Χανέλας)* Ποῦ νὰ βρῆκες αὐτὰ τὰ ρορέματα, τὰ λουσάτα ; Ποῦ τὰ βρῆκες ; Ποιός σ' ἀγόρασε τὴ γυαλένια τήν κάσα ; Ποτέ μου δὲ σὲ κακομεταχειριστήκα... Σ' ἐντυσα, σὲ τάϊσα... *(Στὸ Γότβαλδ).* Τί θὲς ἀπὸ μενα ; Τί φταίω γώ;

ΓΟΤΒΑΛΔ. Χτίστη Μάτερν. μὴν ἔχεις νὰ μοῦ πεῖς τίποτα ; Τίποτα δὲν σοῦ βαραίνει τὴν ψυχή ; Ποτὲ δὲν τὴν ξύπνησες ἄγρια ;.. Ποτὲ δὲ σωριάστηκε ξερὴ καταγῆς ἀπὸ τὰ χτυπήματά σου ;

ΜΑΤΕΡΝ. Σκοτώστε με, ἐδῶ ἀμέσως... στὴ στιγμή !... Νὰ μὲ κάψει ἀστροπελέκι τούρανοῦ ἄ φταίω γώ...

(Ἀστράφτει)

ΟΛΟΙ. Καταιγίδα ἤρθε τώρα μὲς στὸ χειμώνα.. Ὤκανε ὅρκο ψεύτικο... Ὁ φονιὰς τοῦ παιδιοῦ του, ἔκαμε ὅρκο ψεύτικο...

ΓΟΤΒΑΛΔ. Ἀκόμα δὲν ἔχεις νὰ μοῦ πεῖς τίποτα ;

ΜΑΤΕΡΝ. Ὅποιος τὸ παιδί του τάγαπάει, τὸ παιδεύει. Στὸ κορίτσι ἐτοῦτο μονο καλὸ ἔκαμα. Τὴν εἶχα σὰν παιδί μου. Μπορῶ καὶ νὰ τὴν παιδέψω ἄμα δὲν εἶναι φρόνιμη...

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ. Φονιά ! Φονιά ! Φονιά ! Φονιά !

ΜΑΤΕΡΝ. Αὐτὴ καὶ ψέματα μοῦλεγε καὶ μ' ἔκλεβε καθεμέρα...

ΓΟΤΒΑΛΔ. Ἀλήθεια λές ;

ΜΑΤΕΡΝ. Ἄς μὲ παιδέψει ὁ Θεός...

ΓΟΤΒΑΛΔ. Μάτερν, χτίστη, λές ψέματα !

(Φωτίζεται ξαφνικὰ τὸ φέρετρο)

ΟΛΟΙ. Θάμα ! Θάμα !..

ΠΛΕΣΚΕ. Τὸ κορίτσι...Τὸ κορίτσι...Ἄγιασε.. Ἐτοῦτος ἔκαμε ψεύτικο ὅρκο...

ΜΑΤΕΡΝ. Πάω νὰ κρεμαστῶ ! *(φεύγει).*

ΓΟΤΒΑΛΔ. Μὴ φοβάστε ! *(ζυγώνοντας τὸ φέρετρο)* τὸ κοράσι δὲν πέθανε... Κοιμᾶται !.. Ἰωαννα Μάτερν... Χανέλα... Σήκω !

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Η ΚΟΥΛΙΑ ΤΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ*

Ὁ Ἀχιλέας ξενκντίας ἀφοῦ εἶδε πὼς δὲν εἶν' ἐκεῖ κανένας δὲν ξανακοίταξε γιὰ νὰ μὴ βλέπει σ' ὑποψία τὸν ἄλλον. Γελαει καὶ κουβεντιαζει μὲ τοὺς φίλους. Ὁ ἄλλος οὔτε ἀνιεῖ τὸ στόμα· ἡ μύτη του στάζει φαρμάκι. Εἶναι νὰ συλλογιέται ποιός εἶν' ἀπ' τοὺς δυὸ ὁ καλλίτερος ! Αἰσθάνεται κιόλα σταῦτιὰ τὰ σκουλαρίκια, στὰ πόδια της τὶς κάλτσες κι οὔτε εἶναι γιὰ συζήτηση το πραμα.

Ὁ Μάνθος Σακαρέλος, σὰ νἄχε νιώσει πράγματι πὼς κάθονταν ἡ Κούλα πίσω ἀπ' τὸ κλειστὸ παράθυρο, εἶχε καρφώσ' ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ σ' αὐτὸ τὰ μάτια του καὶ τάγιωπό τους βλέμμα ἔκοψε τῆς φτωχῆς τὸ αἷμα. Τὸ πίστεψε κι αὐτὴ ὅτι τὴ βλέπει ἀλήθεια, ἀκόμα κιόλα τῆς φάνηκε σὰ νὰ κοιτάει τὰ σκουλαρίκια σταῦτιά της Κι αὐτόματα καὶ τρομαγμένα ἔφερε τὰ χέρια της σ' αὐτὰ γιὰ νὰ τὰ βγάλη.

Ἀμέσως ὅμως αἰσθάνθηκε τάστεῖο τοῦ τρόμου της καὶ γέλασε κ' ἡ ἴδια.

«Ὡς τόσο γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ· ἂς τὰ βγάλω», εἶπε πάλι καὶ πῆγε στὸν καθρέφτη νὰ τὸ κάμη

Μὰ ὅταν εἶδε κεῖ ταῦτιά της δίχως τὰ στολίδια τους κόντεψαν νὰ δαρύσουν τὰ μάτια της.

«Νὰ μὴν μπορεῖ κανένας νὰ κάνη τὸ γούστο του ! Σκλαβιὰ ἀνυπόφερτη εἶν' αὐτὴ ἡ ζωὴ γιὰ τὰ θηλυκὰ τοῦ κόσμου. Οἱ ἄντρες γιὰ λογαριασμό τους δὲ ρωτᾶν κανέναν.»

Καὶ μιὰ ὀργὴ ἔπνιξε τὰ στήθια της γιὰ ὅλους τοὺς ἄντρες.

«Ὄχι· κ' ἐγὼ θὰ κάμω τὸ δικό μου· θὰν τὰ φορέσω καὶ θὰ βγῶ. Ὅποιον θέλω θἀγαπήσω· εἶναι δικαίωμά μου δὲν ἔχω νὰ πιάσω κανενὸς τὸ χέρι !»

Φόρεσε παλὶ τὶς βεργέτες της κ' ἔτρεξε στὸ παραθύρι νὰ τἀνοίξη. Μὰ τὰ τέσσερα μάτια, ποὺ κοίταζαν σ' αὐτὸ ἐκεῖνη τὴ στιγμή, τῆς ἔκοψαν με μιᾶς τὴ φόρα. Ἔπεσε στο κάθισμά της :

«Δὲν εἶν' αὐτὴ ζωή, δὲν εἶναι...!»

* * *

Ἡ Κούλα δὲν παρουσιάστηκε ὅλη τὴν ἡμέρα στοὺς δυὸ ἀντίζηλους. Ὁ Θόδωρος Μαξέλής, γνωρίζοντας τἀψίθυμο τοῦ φίλου του, δὲν ἔτρεξε νὰ προφτάση στὸ Σακαρέλο τὴν ἀπιστιὰ τῆς ἀγαπητικιᾶς του. Κ' οἱ ἄλλοι του συνάδερφοι τὸ ἴδιο. Τὸν ἄφησαν νὰ τὴ δῆ μονάχος του καὶ σ' ὅ,τι γένη νὰ μὴν εἶναι αὐτοὶ αἰτία. Καὶ πράγματι ὁ Σακαρέλος μὲ τὶς πρώτες ματιὲς ποὺ εἶδε νὰ ρίχνη ὁ νεώτερος συνάδερφός του στὰ παράθυρα τῆς κούλιας κατάλαβε τί θἄγινε στὴν ἀπουσία του. Τὸ κρύψιμο τῆς Κούλας ὅλη τὴν ἡμέρα ἦταν φανερὸ σημάδι. Γιατὶ βέβαια δὲ μπορούσε νὰ πιστέψη πὼς δὲν τὸν πήρε ὀλότελα εἴδηση πὼς βγήκε ἀπὸ τὴ φυλακή. Ἀλλωστε πήρε τὸ μάτι του καὶ τὸ παραθυρο ποὺ κλείστηκε τὸ πρωὶ μόλις κάθισε ἐκεῖνος στὸ βελούχι καὶ τὸν ἴσκιο τῆς ἀγαπητικιᾶς τὸν γνώρισε καλὰ πίσω ἀπ' τὸ μπερντέ Ὁ Σακαρέλος δαγκανε τὰ χείλη μόνο καὶ δὲν ἔλεε λόγο· πρόσμενε ὡς ποὺ νὰ ἰδῆ περσότερα σημάδια κιαπὲ νὰ κάμη τὸ χρέος του.

Ὁ Σκαλτσογιώργος ἀπὸ μέρος του τυφλὸς κι αὐτὸς δὲν ἦταν. Κάτι εἶχε ἀκούσει στὸ μεταξὺ

*) Ἡ ἀρχή του στὸ 326 φύλλο.

ΧΑΝΕΛΑ *(σηκώνεται)*. Νά τος !

ΓΟΤΒΑΛΔ. Ποιός εἶμαι ;

ΧΑΝΕΛΑ *(γονατίζοντας)*. Ἐσύ.

ΓΟΤΒΑΛΔ. Πῆς τόνομά μου...

ΧΑΝΕΛΑ. Ἅγιος ! Ἅγιος !

ΓΟΤΒΑΛΔ. Ξέρω γώ ὅλα τά πάθη σου καὶ τοὺς κακημούς σου...

ΧΑΝΕΛΑ. Καλέ, καλέ μου...

ΓΟΤΒΑΛΔ. Σήκω !

ΧΑΝΕΛΑ. Τό φόρεμά σου εἶναι ἀκηλίδωτο. Ἐγώ ὅμως εἶμαι στή ντροπή βουτηγμένη.

ΓΟΤΒΑΛΔ. Σοῦ παίρνω λοιπόν κάθε ἀθλιότητα, χαρίζω στά μάτια σου τό αἰώνιο φῶς... Κλεῖστε μέσα σας ἥλιους καὶ ἥλιους. Κλεῖστε μέσα σας τήν αἰώνια μέρα ἀπ' τή χαραυγή ὡς τό σούρουπο κι ἀπό τό σούρουπο ὡς τή χαραυγή. Κλεῖστε μέσα σας ὅ,τι δῶ πέρα φεγγοβολάει. Τή γαλανή τή θάλασσα, τό γαλάζιο τόν οὐρανό καὶ τά ὁλοπράσινα λειβαδια στούς αἰῶνες τῶν αἰώνων...

Δίνω τό χάρισμα σ' αὐτιά σου νάκοῦνε κάθε ἀναγάλλιασμα ὅλων τῶν μυριαδωνε τῶν ἀγγέλων πού κατοικοῦνε στίς μυριάδες ἀπ' τοὺς οὐρανούς τοῦ Θεοῦ...

Λύνω τό δέσιμο τῆς γλώσσας σου κι ἀπιθώνω πάνου της τήν ψυχή σου καὶ τήν ψυχή μου καὶ τήν ψυχή τοῦ Θεοῦ τοῦ Παντοδύναμου.

Μ' αὐτα τά δάκρια ξεπλένω τήν ψυχή σου ἀπό τόν κουρνιαχτό κι ἀπό τά βάσανα τοῦ κόσμου. Θέλω νά σ' ὁδηγήσω πέρα ἀπό τάστρα τοὐρανοῦ.

Ὡραία πολιτεία καὶ μακαρία ἐκεῖ λουλουδίζουνε παντοτινά ἡ Εἰρήνη καὶ ἡ Χαρά. Εἶναι μαρμαρένια τά σπίτια καὶ χρυσές οἱ στέγες. Κοκκινωπό κρασί στίς βρύσες ρέει. Στούς ἄπταρους κάτασπρους δρόμους λουλούδια εἶναι σπαρμένα κι ἅγιες ἐκκλησιές γιά χαρές σημαίνουνε μόνο. Πράσινες οἱ στέγες λαμποκοπάνε στό φῶς τῆς αὐγῆς, καὶ πεταλοῦδες γύρω τους πετοῦν καὶ ρόδα τίς σφιχταγκαλιάζουν. Καὶ δώδεκα σάν ἀπό γάλα κύκνοι κανουνε μεγάλους γύρους στόν ἀέρα, φουσκώνοντας τάσπρα τά ἠχερα τους τά φτερά, καὶ πετοῦνε στούς μυρωδάτους οὐρανούς, τρεμουλιώντας σά βαρελιῶν ἀσήμι ἀπό τῶ φτερῶνε τούς χτύπους. Καὶ σάν τή λύρα μέ τό φτερούγισμά τους, χρυσή λαλιά ξεχύνουνε, βλέποντας πρός τή Σιώνα κάτου, σέ κήπους, σέ πέλαγα, καὶ σέρνουν ξοπίσω τους σκιές χρυσές καὶ πρασινες. Καὶ τούς ἀθρώπους, βλέπεις, νά χερακρατιοῦνται σά σε γιορτή κ' ἔτσι νά περπατοῦνε σέ παραδεισένιους κήπους.

Τό πέλαγο, τό ἀτέλιωτο τό πέλαγο, εἶναι γεμάτο ἀπό κόκκινο κρασί. Καὶ στόν ἀφρό του βουτοῦν τά λαμπερά τους τά κορμιά. Στήν τόση λάμψη μέσα τά σκεπάζει ἡ κρυσταλλένια πορφύρα. Καὶ βγαίνουν ἀπό τό κύμα ἀναγαλλιάζοντας γιατί λουστήκανε στό αἷμα τοῦ Χριστοῦ.

Στά κάτασπρα ντυμένα, ἀγγελούδια, ἐλάτε, τούρανοῦ ἀγαπημένα περιστεράκια ἐλάτε, τυλίξτε τά δύναμο, τό μαραμένο τό κορμί, πού ἡ παγωνιά τό ξέρανε τῆς θέρμης. Ἀνάλαφρα τίς σάρκες του ἀγγίχτε νά μήν πονέσει. Κι ἀνάλαφρα πατώντας καὶ δίχως νά χτυπάτε τά φτερούγια σας, φέρτε τη, περνώντας ἀπό λειβάδια δροσερά, καὶ στοῦ φεγγαριοῦ τήν ἤρεμη λάμψη, ἐκεῖ... ἀναγάλλιασμα ἀπό εὐωδιές... σέ χιόνια ἀπό λούλουδα παραδεισένια... νάν τή δεχτεῖ μιά μακαριότη...

Κ' ἐνῶ κοιμᾶται σέ χρυσό κρεβάτι, χύστε νερό ἀπ' τοῦ βουνοῦ τή βρυσούλα σέ μαρμαρένιο λουτρό, καὶ κόκκινο κρασί καὶ γάλα Ἀντιλόπης, σέ καθάριο ὑγρό τό κέρασμά της, νάποπλυθεῖ... Καὶ κόψτε κλῶνους ἀλάκαιρους ἀπό γιασουμιά καὶ πασκαλιές... κι ἀπό τή δροσούλα τῆς νύχτας... τό κρυσταλλένιο τους τό βάρος τολόφρεσκο, ἄς τρεξει πάνου της. Καὶ μαλακά μετάξι πάρτε ὕστερις νά σφουγγίξετε, μέ προσοχή, σάν κρινόφυλλα, τό κάθε μέλος της, τό πονεμένο.

Ἀπό τό ποτήρι ποτίστε τη κρασί καὶ βάλτε μέσα ζουμί γλυκύτατο φράουλας πού ἀπό τό γήλιο ἀκόμα νάναι πυρωμένη — βελουδένιου ροδακινιοῦ, πορτοκαλιοῦ χρυσοῦ ζουμί ἀκόμη, καὶ φέρτε τα σέ δίσκους χρυσούς κι ἀσημένιους πού λάμπουνε σάν καθρέφτης. Τό στόμα της σέ γλύκες νά χαίρεται, τήν καρδιά νά γιομίζει τῆς ζωῆς ὀνειρεμένη λαμπράδα κι ἀφτονία. Τό μάτι της σέ ἀψηλές στοές νά χαίρεται. Καὶ πεταλοῦδες φωτερόχρωμες στά σμαραγδένια στεφάνια τοῦ παλατιοῦ της νά πετοῦνε. Πάνου σε στρωμένο ἀτλαζι, ἀνάμεσ' ἀπό ζουμπούλια κι ἀνεμῶνες, νά πατάει. Στα πλάγια της νάνεμίζουνται φοινικόφυλλα πράσινα καὶ νάντιφεγγίζουνε στούς τοίχους, σάν κοιτώνας της ὅλ' αὐτα. Καὶ σέ λειβάδια ὁλοπόρφυρα, σπαρμένα παπαροῦνες, τή δύστυχη τή ματιά της νά ρήχνει, νά βλέπει κεῖ τἀγγελόπουλα χρυσές μπάλες νά παίζουν, στήν πρωϊνή ἀχτίδα, καὶ σέ πλατιά μουσική νά πλέει ἡ ψυχή της...

ΑΓΓΕΛΟΙ *(ψέλνοντας)*. Σέ πάμε κεῖ κρυφά κι ἀνάλαφρα... ὤ, τί χαρά!... στούς οὐρανούς... ὤ, τί χαρά, στούς οὐρανούς !...

ΓΕΡΑΡΤΟΣ ΧΑΟΥΠΤΜΑΝ

"ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ,, ΚΛΠ.

Ἄν ἡ σοδιά σέ ἄλλα εἴδη τῆς ρωμέϊκης λογοτεχνίας δέν εἶναι τόσο πλούσια, ἡ λυρική ποίηση ὡστόσο μάς ἀποζημιόνει. Ὁ λυρισμός εἶναι ἡ διάθεση πού ἐπικρατεί στίς μέρες μας. Κάθε φυλλάδα καὶ περιοδικό κ' ἐφημερίδα εἶναι γεμάτα κακαρίσματα λυρικῶν κλωσσῶν καὶ κλωσσόπουλων, τό λυρικό στοιχείο διαφεντεύει καὶ θρασομανάει σέ κάθε εἶδος λόγου, ἕνας ἀπ' τούς πρώτους ποιητές μας προφητεύει στό λυρισμό τό δραματικό μέλλον τοῦ τόπου μας, ἕνα καινούριο περιοδικό ἔρχεται νά στυλώση ἠρωϊκά τή σημαία του σά μόνη ἐλπίδα ξαναγεννημού, καὶ τέλος κ' ἐμεῖς οἱ ἴδιοι πού τόν πολεμοῦμε δέ μπορούμε νά ξεφορτωθοῦμε τό βάρος του ἀκόμα κι ὄξω ἀπό τή νόμιμη περιοχή του. Σημάδι ποιά ἐπίδραση κάνει τό γύραθε στόν ἄνθρωπο καὶ πῶς ἡ καλή θέληση δέ φτάνει γιά νάλλάξωμε τό νόθο φυσικό μας. Πόσο ἡ λυρική διάθεση ὀρελεῖ ἢ ζημιόνει ὄξω ἀπό τά φυσικά της σύνορα, ἴσως δοθῆ εὐκαιρία νά ἐξεταστῆ ἄλλη φορά. Αὐτή τήν ὥρα θέλω νά χαρῶ αὐτή τή διάθεση μέσα στή νόμιμη της σφαίρα, στή λυρική ποίηση. Τρεῖς νεόβγαλτες συλλογές τραγουδιῶν μού δίνουν τήν περίστοση. Ἡ πρώτη ἔρχεται ἀπό μιά δοκιμασμένη μούσα, οἱ ἄλλες δυό κλειοῦν πρωτάκουστους σκοπούς ποιητικῶν χελιδονιῶν.

Πρίν τίς ἀνοίξω, χρωστάω νά κάμω τήν ἐξήγηση πῶς τή στιγμή αὐτή ἡ διάθεσή μου καθόλλο εἶναι παρά λυπητερή κι ἀπαισιόδοξη. Ὁ ἥλιος τοῦ Μαρτιοῦ φιγγοβολάει στή σκήτη μου, τά χιόνια λυόνουν ὄξω ἀπ' τίς σκεπές καὶ σέ κάπια ξερά χαμόκλαδα μπρός στό παράθυρό μου σά νά ζητάη νά σκάση τό πρώτο ἀνοιξιάτικο πρασίνισμα. Φυσικό λοιπόν ἡ θανατερή ἀπαισιοδοξία τῶν «Πεπρωμένων» τοῦ κ. Μ. Μαλακάση νά σκοντάψη στήν ψυχική μου διάθεση τῆς ὥρας. Δέν ξέρω πῶς θά ἐνεργούσε αὐτή τή στιγμή στήν ψυχή μου ἕνα σονέτο τοῦ Σαίξπηρ, ἢ μιά στροφή τοῦ Ρολλά, γιά νά μήν πηγαίνωμε πολύ ψηλά, ἄν δηλαδή θά μπορούσε νά μοῦ νικήση τή διάθεση, ὑποβάνοντάς τη στή δική του. ἐκεῖ πού ξέρω μόνο εἶναι πῶς ἡ τέχνη τοῦ κ. Μ. Μαλακάση δέ μπορεί νά μέ νικήση, νά μέ κάμη σκλαβο τῆς θανατερῆς μελαγχολίας της. Ἴσως νά εἶναι ἀδυναμία τῆς δικής μου ψυχῆς. Ὡστόσο θυμοῦμαι μιά φορα, σε μιά θλιμένη ὥρα τῆς ζωῆς μου, πῶς οἱ «Ἀλκυόνες» κι ὁ «Προσκυνητής», δυό

γιά τά δικαιώματα τοῦ βαλτινοῦ λοχία, μά ἡ συνείδησή του δέ γνώριζε σεβασμούς σέ τέτια δικαιώματα. Κ' ἡ ἀγάπη ἦταν γι' αὐτόν ἀγώνας, ὅπως κ' ἡ ζωή· ὅποιος φάη τόν ἄλλον. Καυγάδες μοναχά καὶ σούσουρα ἀπόφευγε ὅσο μπορούσε, ὡς τό σημεῖο δηλαδή πού δέν πειράζονταν τό φιλότιμό του. Καὶ σήμερα ὅταν ξαγνάντισε τό Σακκρέλο στό βελούχι, κατάλαβε κι αὐτός τή θέση τῶν πραγμάτων. Ὡς τόσο δέν τοῦ ἦταν δυνατό νά ὑποχωρήση μονομιάς. Ἀπό μιάς ἀρχῆς δέν τόχε στό νοῦ του κι ὁ ἴδιος νά τραβήξη τό παιγνίδι μέ τήν ὄμορφη τῆς κούλιας πολύ μακριά, μά παλι ὁ καιρός πού ἔχασε γι' αὐτή καὶ πιό πολύ τα ἔξοδα πού ἔκαμε δέν ἄξιζαν γιά δυό βδομαδες μόνο· ἔπειτα δέν εἶχε ἀκόμα σ' ἄλλο μαχαλά ἑτοιμασμένα τά πράγματα ὡς ἐκεῖ πού νά μπορῆ νά μουτζώξη ἐδῶ μιά καὶ καλή.

Γιά νά μή δώση ὑποψίες περσότερες, ἀφοῦ εἶδε κιόλα πῶς ἡ Κούλα δέν ἔβγαινε, ἔφυγε γρήγορα ἀπ' τό βελούχι. Γύρισε μόνο τό νύχτωμα, σάν εἶδε πῶς ἡ Μαριώ βγήκε περίπατο κι ὁ ἴσκιος τῆς Φρόσως κίνηστε κατά τήν πόλη· καὶ κατά τή συνήθεια του, ὁλότελα ἀντίθετη ἀπ' τοῦ Σακκρέλου, δρασκέλησε γοργά τό φράχτη κι ἀνέβηκε γοργότερα τή σκάλα τῆς κούλιας. Ἡ γλυκβανή τοῦ χειμωνιάτικου καὶ τό σύρτωμα τῆς πόρτας τοῦ κατωγιοῦ ἀπομέσα τοῦ ἀσφάλιζε τήν ὑποχώρηση.

«Καλησπέρα.»

Ἡ Κούλα δέν τόν καρτερούσε.

«Σ' ἔσκιαξα.»

Ἡ Κούλα ἔτρεξε καὶ τοῦ ἔσφιξε καὶ τά δυό χέρια. Ἡ ψυχή της, κυνηγημένη ἀπ' τήν ἀγωνία ὁλημέρα, γύρεψε ἄσυλο κοντά του. Τόν κάθισε στόν καναπέ στό πλάϊ της.

«Εἶσαι ἀποσταμένη ;»

Ἡ Κούλα τόν ἀγκάλιασε.

«Θάχες πολλή δ'λιά σήμερα ;»

Ἡ Κούλα κούνησε τό κεφάλι μέ χαμόγελο.

«Γι' αὐτό δέ σέ εἶδα ὁλότελα στό παραθύρι ;»

Ἡ Κούλα βρέθηκε σέ στενοχώρια.

«Ἔτσ' εἶν' οἱ ν'κοκυρές· δέν τς μέλει ἄν τς λαχτασάει ὁ ἄλλος ἀπ' κάτω».

«Ἤρθες, βλέπω, μ' ὄρεξη γιά νά μέ π'ράξης.»

«Καὶ μάλιστα νάναι καὶ δυό ὄπ' ἀκκρτεράνε.»

Ἡ Κούλα κοκίνησε, μά ὁ καλός της δέ μπορούσε νά τό δῆ στή σκοτινιά τῆς κάμαρας.

«Ποιοί δυό ;» ψιθύρισε· «δέ σέ καταλαβαίνω.»

Ὁ Σκαλτσογιώργος γέλασε.

«Τάθώ περιστεράκι ποῦ νά καταλάβη ;»

«Τί σοῦρθ' ἀπόψε ; ἤρθες ἐξεπιτούτο νά μέ π'ράξης ;» εἶπε κλαυτά ἡ Κούλα κι ἄφισε τό χέρι του.

«Ἔλα, ἔλα· ἔτσ' τό λεω, γιά χώρατα», εἶπε ὁ λοχίας καὶ τῆς ἔπιασε τό χέρι πάλι.

Τήν ἔσυρε κοντότερά του καὶ τή φίλησε. Ἡ Κούλα τόν φίλησε κι αὐτή καὶ βρήκε ξανά τό θάρρος της.

«Νά σέ ρωτήσω κατιτίς, θά μ' τό πῆς στάλήθεια, Κούλα ;» ρώτησε ἄξαφνα ὁ πρῶτος πάλι.

«Ἄν τό ξέρω, θά σ' τό εἰπῶ», ἀπαντησε ἡ Κούλα κάπως κομπιασμένα, σά νάχε τό προαίσθημα τί θά ρωτοῦσε ὁ φίλος της.

«Μ' κάνεις ὅρκο ;»

«Τί ὅρκο νά σ' κάμω ;»

«Πῶς θά μ' πῆς τήν ἀλήθεια.»

«Ἄν τνε ξέρω, θα σ' τνε πῶ», ψιθύρισε ἡ Κούλα, πάσχοντας νά μή διστάση.

«Πόσες φορές σέ φίλ'σε ὁ Σακαρέλος ; πές μου.»

«Ποιός Σακαρέλος ;» ξεφυγε τῆς Κούλας· «ὁ Μάνθος Σακαρέλος ;» βιαστηκε νά διορθώση.

«Ναί, ἐκιός π' καθέται κεῖ ἀπόξω »

«Ἤρθες ντουγρού ἀπόψε νά μέ π'ράξης, σοῦ

ποιήματα τοῦ Λάμπρου Πόρφυρα, δημοσιεμένα στὰ «Παναθήναια» ξεστέρωσαν τη θλίψη μου κ' ἔχυσαν μιὰ μαλακὴ γαλήνη μέσα μου. Ἴσως νὰ ζητάω πολὺ ἀπ' τὴν ποίηση, καὶ γι' αὐτὸ καὶ νὰ τὸ βρίσκω ὑστέρημα στὴν ποίηση τῶν «Πεπρωμένων» τὸ πὼς δὲ μπορεῖ νὰ προκαλέση μιὰ δυνατὴ συγκίνηση· τὸ αἴσθημά τοῦ ποιητὴ δὲ δίνεται νὰ πάρη μιὰ πλέρια ἔντονη ἔκφραση καὶ νὰ μεταγγιστὴ μὲ αὐτὴ καὶ στὴ δική μας ψυχή, ὑποτάζοντάς τη μὲ τὴ δύναμη τῆς ἀλήθειας του. Μ' αὐτὸ δὲ λέω πὼς ὁ κ. Μ. Μαλακάσης δὲν εἶναι ποιητής. Τὸ «Δάσος» του καὶ μιὰ σειρὰ ἀπὸ μικρότερα ποιήματά του θὰ συγκινοῦν πάντα καὶ θὰ μένουν ἀπὸ τὰ πιὸ ἀξιόλογα προϊόντα τοῦ καιροῦ μας. Το ἴδιο ἡ μελωδικὴ καὶ μετρικὴ ἀξία τοῦ στίχου του δὲ θὰ μπορῆ νὰ παραγνωριστὴ ἀπὸ κανένα, μὰ ἐκεῖνο ποὺ ἔλειψε καὶ λείπει πιὸ πολὺ ἀπ' τὴ νέα συλλογή του εἶναι τὸ δυνατὸ καὶ καθαρὸ προσωπικὸ αἴσθημα. Τὸ περιχαρὸ ἢ περίλυπο, τὸ ἀποσυδοξὸ ἢ ἀπαισιόδοξο τοῦ αἰσθήματος εἶναι δευτερο, πρῶτος ὅρος του στὴν ποίηση εἶναι ἡ ἀλήθεια του κ' ἡ δύναμή του Πρέπει νὰ παραγνωρίζωμε τὴν κυριότερη ἀξία τῆς τέχνης, τὴ γνησιότητα του αἰσθήματος ἢ τῆς ἰδέας, γιὰ νὰ φήσωμε νὰ μᾶς παρασύρη μιὰ ξεπετεινὴ μουσικότητα. Ὅταν αὐτῆς τῆς λείπει ὁ ὀργανικὸς δεσμός μὲ το περιεχόμενό της καταντάει μια μουσικὴ ἀπὸ λέξεις. Δε θελω παει νὰ πῶ μ' αὐτὸ πὼς τὸ αἴσθημα λείπει ὁλότελα ἀπ' τὴν ποίηση τοῦ κ. Μαλακάση· συγχισμένο εἶναι μονὸ, νευρικὸ κι ἀνήσυχο, θολὸ κι ἀόριστο, ὑποβλητικὸ κι ὑποβαλμένο περισσότερο παρὰ γεννημένο ἀπ' τὴν ἄμεση συγκίνηση. Γι' αὐτὸ κ' ἐκεῖ ποὺ λέγεται πρωτοτυπία στὴν τέχνη, στὴν ποίηση τοῦ κ. Μ. Μαλακάση γίνεται ἰδιοτροπία· πιότερο ζήτηση παρὰ φυσικότητα· πιότερο σάστισμα ἀπὸ τὴ ζωὴ, παρὰ συγκίνηση ἀπ' αὐτή. Βλέπομε ἕναν ποιητὴ μ' ἕνα δικό του τρόπο, ὄχι ὅμως καὶ βέβαιο καὶ σίγουρο σ' αὐτὸν τὸν τρόπο· ὡσὰν ὅλα ἐκεῖνα ποὺ συναιριάζονται σ' ἕνα ἰδιότυπο σύνολο νὰ μὴν ἔχουν τὴν πηγή τους μέσα στὴν ἴδια του ψυχή. Τὸ μοναχό δικό του εἶναι ἡ μελωδία τοῦ ρυθμοῦ του ποὺ εἶπα, ἡ θολάδα που χαραχτηρίζει πάντα τὸ συγκίνημά του καὶ μιὰ εὐκολία τοῦ στίχου ποὺ παρασέρνει ὁ συχνότερο τὴν τέχνη του στὸ αὐτοσχεδίασμα. Ἡ κλίση στὸ στερνὸ εἶναι τὸ χαραχτηριστικὸ ὅλων ἐμᾶς τῶν κάτωτεριῶν. Ξεχνοῦμε πὼς ἡ τέχνη εἶναι ἐπιμέλεια δυσκολία κι ὄχι εὐκολία. Δὲν ξέρω πὼς δημιουργοῦν οἱ μεγαλοφυΐες, μὰ οἱ καιροί, ποὺ ἡ τέχνη ἔφτασε στὴν πιὸ ἄρτια ἔκφραση, μᾶς λὲν τὸ μάθημα. Ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότητα εἶναι τὸ πρότυπο γι' αὐτὴ καὶ δὲν πιστεύω νὰ τὴν ἔφτασε δίχως κόπο κ' ἐπιμέλεια στὴν καλλιτεχνικὴ ἐργασία.

Καὶ θέλω νὰ πιστεύω ἐπίσης πὼς μὲ κάπια περσότερη ἐπιμονὴ μιὰ ποιητικὴ εὐφυΐα σὰν τοῦ κ. Μ. Μαλακάση θὰ μπορούσε νὰ φτάση σὲ μιὰ ἀνώτερη κι ὀργανικότερη ἀρτιότητα καὶ νὰ μᾶς δόσει ἔστω καὶ στὸν περίλυπο τόνο τῶν «Πεπρωμένων» συγκινήσεις βαθύτερες ἀπ' τὸ «Παραμύθι» τῆς Τραλαρώς, ἀπ' τὴν «Κοιμισμένη», ἀπ' τὴν «Ξομολόγηση ὅπως θὰ τὴν ἔγραφε ὁ Χάϊνε», ἢ κι ἀπ' τὸ παρακάτω ἀκόμα, ἕνα ἀπὸ τὰ καλίτερα τῶν «Πεπρωμένων».

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

Νεκρὸς ὁ κόσμος ὅλος τῶν ἀνθῶν
Κοτάχεμα σωριάστηκε κι ἀπλώθη,
Κοημοὺς καὶ λύπες μέσ' τοὺς κήπους τῶν πεθῶν,
ὁ νοῦς μου κλώθει.

Πλάϊ στὸ ρέμα τὰ δεντράκια τὰ ξερά,
Στρέφουν βουβὴ τὴ θλίψη τους στὰβαθα κάτου,
Κερνῶ σὰ μιά, στὰ πράσινα νερά,
Σκιὰ θανάτου.

Ἔσβυσε ὁ ἥλιος κι ὁ θαμπὸς ἀποσπερνὸς
Ξεπροβοδάει τὸ λείψανο χλωμὴς ἡμέρας,
Χεινοπωριάτικος σὲ κλαίει ὁ βραδινός,
Ψυχή μου, ἀέρας.

Ὦ, ἂς ἤτανε γραμένο σου, ἔρμη καρδιά,
Στὴ γύμνια τὴν ἀποφυνὴ καὶ τὴ μουρίλα,
Νὰ σὲ σκεπάση μὲ ξερά, τούτ' ἡ βραδιά,
Κλωδιὰ καὶ φύλλα.

Σταλάζει ὅλη τὴ θανάσιμη διάθεση τοῦ ποιητή, ποὺ συχνὰ καταντάει περίσσεθη αἰσθηματολογία, χαραχτηριστικὸ ὄχι τῆς γνήσιας τέχνης. Εἶναι ἡ μόδα τοῦ καιροῦ ποὺ συναιριάζεται εὐκολότερα στὸ ψυχικὸ φυσικὸ τοῦ ποιητὴ τῶν «Πεπρωμένων». Μὲ τὴ συλλογή του τούτη ὁ κ. Μ. Μαλακάσης πλέει πιὸ πρίμα στὸ ρωμαντισμὸ παρὰ μὲ κάθε προτερνή του. Παραμύθι, ὄνειρο, ἀνάρρας, ἴσκιοι, θάμπωμα, βαρυθυμία, ἀγωνία, ἀπελπισία γεμίζουν καὶ περνοῦν ὅλο τὸν τόμο πέρα πέρα, ἕνας κακὸς περίλυπος μεχρὶ θανάτου ἀνατριάζει καὶ θρηνεῖ παντοῦ. Ἂν δὲν ἤταν τὸ ζωντανὸ τῆς γλώσσας, ποὺ σ' αὐτὴ εἶναι τὸ συχνότερο τεχνίτης δυνατὸς ὁ κ. Μαλακάσης, ἂν δὲν ἤταν τὸ μελωδικὸ τοῦ στίχου, θὰ κόντευε κανένας νὰ πιστέψη πὼς γυρίσαμε στοὺς παλιοὺς καλοὺς καιροὺς τοῦ ἀπελπισμένου ρωμαντισμοῦ καὶ στοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος θρηνώδεις ποιητές. Σ' αὐτὸ βοηθάει κ' ἡ τάση στὸ αὐτοσχέδιο, ποὺ ἀνάφερα πιὸ ἀπάνω. Δὲν ἀρνοῦμαι πὼς ἡ ἁπλότητα τοῦ αὐτοσχέδιου ἔχει πολλὲς φορὲς τὴ χάρη της, ἴσως καὶ νάναι μάλιστα κ' ἡ πιὸ ἀνώτερη ἔκφραση τῆς τέχνης, μὰ πάλε ἡ ζήτηση ἁπλότητας μπορεῖ νὰ πέση εὔκολα σὲ πεζότητα καὶ ἀτεχνία, σὰ λ. χ. στὶς στροφὲς αὐτές·

— Πές μου, ἀπόψε κάτι, — τί γλυκειὰ βραδιὰ —
Κάτι, νά, σὰ θρύλλο, σὰν παραμυθάκι
— Δὲ βαρυέσαι, κύττα πῶς τὸ φεγγαράκι,
παιγνιδίζει ἀπόψε μέσα στὰ κλαδιά...

— Ὄχι, πές μου, ξέρεις πόσον ἀγαπῶ
Μύθους κ' ἱστορίες νὰ μοῦ λὲς ἐμένα.
— Ἕνα παραμύθι τότε νὰ σοῦ πῶ;
Παραμύθι ἀπ' ἄλλα, τὰ λησμονημένα.

Μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ — κόποιον καιρὸ
Τὴν ὡραία κόρη ἑνὸς ψαρᾶ,
Τὴν ἀγάπησε ὁ γυιὸς τοῦ βασιλιὰ — τὴν Τραλαρώ,
Ὅπως λέει τὸ παραμύθι — μιὰ φορά.

Ξερω ἀπὸ προσωπικὴ ζήτηση καὶ πεῖρα τί ἐντυπώσεις κυνηγεῖ νὰ δόση ὁ ποιητής. Μὰ ὅταν δὲ φτάνομε νὰ τὶς δόσομε, ἡ ζήτηση μας φίχνει σὲ κάτι ποὺ φαίνεται περσότερο σὰ μιὰ ἀμελεια καὶ σὰ μιὰ ἀπειρία, ποὺ τὸ ἐλαχιστο ἕνας ποὺ σταθῆκε ἕνα καιρὸ μαθητὴς τοῦ κ. Μαλακάση δὲν τολμάει νὰ τοῦ τὴν καταλογίση. Ὄχι ἀνημποριά, μὰ πρόθεση καὶ κάπιο πεισματικὸ καταφρόνεμα τοῦ τάχα πατημένου καὶ συνηθισμένου, μιὰ παραξηγημένη ζήτηση πρωτοτυπίας σέρνει καὶ τὸν ποιητὴ τῶν «Πεπρωμένων» στὴν ἀμελεια καὶ στὴν κοινοτυπία. Ἴσα ἴσα γιατί ἔχω τόση ὑπόληψη στὴν ποιητικὴ ἱκανότητα τοῦ κ. Μ. Μαλακάση, ξαφνίζομαι ὅταν ἀπαντῶ στὴ νέα ποιητικὴ τοῦ συλλογὴ ποιήματα σὰν τούτο·

Ἄννα, τὰ δάκρυα χύθηκαν μέσ' τὸ κρασὶ τῆς λήθης,
Ὅμως ἐσὺ στὰ χείλη σου μὴ τὸ σιμώσεις, μή,
Κι ἂν τόσο μ' ἐτυράγνησες, δὲν ἀπολησμονήθης,
Μὲ τὴν ἀγάπη πλάστηκαν οἱ ἔγνιες κ' οἱ κοημοί.

Σὰ φύλλα τοῦ χεινόπωρου ποὺ τὰ σκορπάει τἀγέρι,
Τὰ περασμένα πίσω σου, ὦ μὴ τὰ ρίξης. μή,

εἶπα», εἶπε θυμωμένα ἡ Κούλα, ξεφεύγοντας ἀπὸ κοντά του.

Ὁ φίλος της τῆς ἔπιασε τὰ χέρια.

«Μοῦτες, θά μ' πῆς τ'ν ἀλήθεια!»

«Τί ἀλήθεια νὰ σ' πῶ θάκ'σες καὶ σὺ τί λέει ὁ κόσμος...», εἶπε ἡ Κούλα κι ἀγωνίζονταν νὰ φύγη ἀπὸ τὰ χέρια του.

«Δὲν ἄκ'σ' ἀπ' τὸν κόσμο τίποτα.»

«Θὰν τὸν εἶδες νὰ τ'ράη ἀταν· δὲν εἶναι λεύτερος νὰ τ'ράη ὁ καθένας;»

«Λεύτερος βέβαια· ἂς πάη κι αὐτό· πές μου μαναχὰ γιατί δὲ βγήκες σήμερα στὸ παραθύρι;» πολεμώντας πάλι νὰ τὴν κολοπιάση.

«Γιὰ ποιόν νὰ βγῶ. Ἐσὺ ἤθες καὶ δὲν ἔκατσες. Πήρες φωτιὰ κ' ἔφ'γες. Ὅσο ν' ἀπ θωσω τὴ δ'λιά μ' στὸ κατώϊ, ἐσύ...», πήρε φόρα ἡ Κούλα.

«Καλὰ τὸ δειλ'νό, μὰ πριν τὸ γιόμα;» τὴ διάκοψε, τυρανώντας τη ὁ Σκαλτσογιώργος.

«Πρὶν τὸ γιόμα οὔτε σ' εἶδα· δὲν ἀνέβ'κα ντίπ ἀπάνω· τυλ'γάδιαζα στὸ νιβρό», ἀπαντησε ἡ Κούλα ἀποφασιστικά.

«Δὲ μ' εἶδες ἀλήθεια,» ρώτησε πάλι, κοιτώντας τη στὰ μάτια ὁ πρώτος.

«Νὰ χαρεῖ τὸν ἀδερφό μου...!»

Ἦταν ὁ ὅρκος ποὺ μπορούσε νὰ πιστευτῆ εὐκολώτερα κ' ἔχονταν ἀπηχόν του στὰ χείλη τῶν ἀρφανῶν τοῦ Θώμου Κρανιὰ σὲ κάθε δύσκολη περίπαση. Στὴν ἀρχὴ δείλα, μὲ κάπιο δισταγμὸ καὶ τρόμο, σιγὰ σιγὰ ὅμως, ἀφοῦ εἶδαν καὶ βεβαιωθήκαν ὅτι δὲ στρέγε, προφέρονταν γεμάτα πιὰ καὶ ξεθαρσα.

Ὁ Σκαλτσογιώργος σὰν νὰ φοβήθηκε περσότερο μὴ στρεζη, βιάστηκε νὰ πάρη πίσω τ' ρώτημα.

«Ἄσ' τοὺς ὅρκους· ἔτσι σ' τατα οὔλα γιὰ νὰ σὲ δοκιμάσω», βιβάωσε τὴν ἀγαπητικιὰ καὶ τὴν ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά του.

Ὅσο κι ἀπ τοῦ ἄρεζε νὰ κάνη πάντα στὶς ἀγάπες του μικρὰ πειράγματα, νὰ τὶς φερνη στὸ στενά, νὰ τὶς τρομάζη, ἄμα ὅμως ἔβλεπε πὼς παίρνουν σοβαρὰ τὸ πρᾶμα, πὼς θυμόνουν ἢ πὼς θλίβονται, ὑποχωρούσε. Ἡ καρδιά του δὲ βαστούσε νὰ παρατυρανῆ. Ἤξερε, λάβαινε ὑποψη του ἀπὸ πρωτήτερα, πὼς ὅπου ἔμπαινε δὲν ἤταν οὔτε ὁ πρῶτος οὔτε ὁ μονοχός συνήθως καὶ φρόντιζε νὰ συμβιβάζε κι καθεφορὰ μὲ τὴν περίσταση. Ὁ Ἀχιλέας Σκαλτσογιώργος δὲν εἶχε πάρει ἀπ στολή του νὰ διορθώση αὐτὸς αὐτὸν τὸν κόσμο, οὔτε νὰ βάλη δεσμὰ καὶ σιδέρα στὶς καρδιὲς τῶν γυναικῶν. Συνηθισμένος ὁ ἥλιος νὰ πετάη ἀπ' ἀνθὸ σ' ἀνθὸ χωρὶς νὰ πιάνεται, τὶς καταλαβαίνε καλλίτερα ἀπὸ καθέναν ἄλλον. Ψευτιὰ καὶ γλέντι εἶναι ἡ ζωὴ κ' ἡ ἀγάπη ἐδῶ σὲ τούτον τὸν ψευτόκοσμο. Κι ἀπόψε δὲν πήδησε τὴ φραχτὴ κάρθη ἐδῶ νὰ χολοσκάση Οἱ ὑπόλοιπες στιγμὲς τῆς βραδυνῆς του ἔφοιου στὴν κούλια τοῦ σουλιώτη περασαν μέλι καὶ γαλα μὲ τὴν ἐρωμένη του, ὅσο ποὺ ἀκούστηκε τὸ πατημα τῆς Μαριῶς στὴ σκάλα κι ὁ εὔζωνας ρωτοκριτος ἔφυγε ἀπὸ τὸ κατόγι Κι ὅταν ξαναδρασκέλιζε ὄζω στὴ φράχτη, ἤταν εὐχαριστημένος πού, χάρη στὰ πειράγματά του γιὰ τὸ Σαιαρέλο, γλύτωσε τὴ βραδιὰ αὐτὴ χωρὶς νὰ δόση τὴν ὑπόσχεση πὼ, θὰ ξαναρθῆ μὲ κανένα νέο χαρισμα.

* *

Πέρασαν λίγες μέρες δίχως ἡ Κούλα νὰ φανερωθῆ ὁλότελα στὸ Σκαρελο. Ὁ Σκαλτσογιώργος, ὅτο εἶχε ἀνοιχτὸν τὸν ἄλλο δρόμο, δὲν εἶχε ἀνάγκη νὰ πολυκαθιζη στὸ βελούχι· δὲν ἤθελε οὔτε τὸ συνάδερφό του νὰ πειράζη, οὔτε νὰ φέρνη τὴ φτωχὴ τὴν Κούλα σὲ θέση δύσκολη. Ἡ στερνὴ ἤταν ἡσυχότερη ἔτσι, μὰ ὁ ἀπατημένος ἐραστής της δὲν ἀναπεύον-

Κ' ἡ πεθαμένη ἀγάπη μας εἶχ ἕνα καλοκαίρι,
Κι ἂς τὄζωνεν σὰ σύγνεφον οἱ ἔγνιες κ' οἱ καημοί.

Ἀπόψε μιὰν ὁλάκερη ζωὴ κι ἂν ἀπαρνήθης,
Κι ἂν ἄλλη θᾶσαι ἀπ' αὔριο, μὴ μὲ ξεχάσης, μή,
Κι ὅσο γιὰ μένα, πέσανε μέσ' τὸ κρασὶ τῆς λήθης,
Μαζὶ μὲ τόσα δάκρυα, οἱ ἔγνιες κ' οἱ καημοί.

Θὰ μοῦ πῆ ὁ ποιητής, πῶς; αὐτὸ δὲν εἶναι δικό του ποίημα, ἀλλὰ μίμηση καθὼς τὸ λέει. Μὰ αὐτὸ δείχνει σὲ ποιὲς μιμήσεις σέρνεται τὸ πνεῦμα τοῦ κ. Μαλακάση· τὸ καμπανιστὸ τῆς στροφῆς, ἡ τριπλὴ ἐπανάληψη τοῦ *μὴ μὲ ξεχάσης, μή,* ἡ κούφια αἰσθηματολογία τῶν δάκριων, τῆς ἔγνιας καὶ τῶν καημῶν χαραχτηρίζουν τὶς αἰσθητικὲς κλίσεις τοῦ ποιητὴ τῶν «Πεπρωμένων». Δὲν εἶναι μονάχα σ' αὐτὴ τὴ μίμηση, ὥστε νὰ τὴν παρουβλεπε κανείς. Εἶναι μιὰ καθολικὴ ροπή, ποὺ κάνει τόσο ἀντικισθητικὴ ἐντύπωση σὲ ὅλο τὸ βιβλίο, ποὺ κοντεύει νὰ μεταθέση τὸ σεμνὸ ποιητὴ τόσων ὡραίων τραγουδιῶν στὴ φαλάγγα τῶν ποιητάστρων ὅταν βγαίνει μὲ ποιήματα σὰν τοῦτο·

Βασιλεμένοι οἱ οὐρανοὶ στάρχοια πολάτια,
Ἥλιοι, φεγγάρια, ἀστέρια, σκοτεινά.
Στὼν ὑπογείων ἀνάμεσα τὰ μονοπάτια,
Τὰ μνήματα ξεχωρισμένα, τὰ σεμνά.

Σάβανα ὑφαίνουν γύρωθε τἄγρια σκοτάδια,
Σὰν τὼν κοράκων τὰ φτερὰ τἀστραφτερά,
Καὶ περασμένα τῆς ἀράχνης τὰ μαγνάδια,
Νεκράνθια πὰ στὰ κρούσταλλα νερά.

Πολεμοτάδες μὴν ξυπνᾶτε, μὴ τὶς νέες,
Πολύφωνοι μέσα στὴ νύχτα κεραυνοί,
Δὲν ἦταν σὰν ἐσὰς αἰώνιες, οἱ ὡραῖες,
Κ' οἱ ἀστραπές τους ἔγιναν τώρα καπνοί

Τοῦ κάκου περιζώνετε τὰ ἀρχαία πολάτια,
Ποτέ σας δὲ θὰ φτάσετε, ποτέ, ὡς ἐκεί,
Ποὺ κάνουν μόνον, κάποτε, σκυμένα μάτια,
Τὴν εὐλαβητική τους προσευκή

Ἂς πέσουν πάλε τὰ σκοτάδια ὁλόγυρά τους,
Κι ἂς πάψουν οἱ κραυγὲς τὼν κεραυνών,
Κι ἀπάν' ἀπὸ τοὺς σφραγισμένους των θανάτους
Τὰ δίχτυα ἂς τρέξουν μονὰχὰ τὼν ἀραχνών.

Στοὺς «Μικροὺς καημοὺς» ὁ ποιητὴς τὼν «Πεπρωμένων» θέλει νὰ κλείση σὲ μιὰ μοναχὴ στροφὴ μιὰ συγκίνηση, ἕνα αἴσθημα ἢ μιὰ ἰδέα. Μὰ κ' ἐδὼ πνίγεται ἡ εἰκόνα στὴν ἀνυπόφορη αἰσθηματικὴ ἀσάφεια. Τὰ τετράστιχα εἶναι μιὰ ἐπιγραφικὴ προσπάθεια ποὺ θυμίζει τὴν «Παγὰ λαλέουσα». Δὲ λέω πὼς εἶναι ἐμπνευσμένοι οἱ «Μικροὶ καημοί» ἀπὸ τοῦτη. Καθε ἄλλο, γιατὶ ἂν ἦταν ἔτσι, ὁ κ. Μαλακάσης θαπαιρνε ἕνα μάθημα ποιητικὴς ἀπὸ τὸ Νιρβάνα. Κι ὁ ποιητὴς τῆς «Παγᾶς λαλέουσας» δὲ μπόρεσε βέβαια νὰ τινάξη ἀπ' τὰ φτερά του κάθε ρωμαντικὴ δροσοσταλιδα. Ἀλλὰ σὲ μιὰ ἀραδαριὰ ἀπὸ τὰ τετράστιχά του ποια λαγαρότητα, ποιὰ ἀγνὴ ποιητικὴ ἔμπνευση λαμποκοπάει καὶ πὼς μιὰς στιγμὴς συγκίνηση τοῦ ποιητὴ ἀπ' τὸν κόσμο γύρωθε κι ἀπ' τὴ ψυχή του, μπαίνοντας ὡς τὸ βάθο μᾶς ἀνεβάζει ἀπὸ κεῖ καὶ μᾶς ξανοίγει μπρός μας μιὰ εἰκόνα φωτινὴ μὲ μιὰν ἁπλότητα ρυθμοῦ καὶ τόνου ἀρχαϊκὴ σωστά. Ὅπως παρατηρῶ κι ἀπὸ ἕναν ἄλλον ποιητή, ποὺ θὰ τὸν δοῦμε παρακάτω, τὰ ἐπιγράμματα αὐτὰ τοῦ Νιρβανα κίνησαν τὴ προσοχὴ παλιῶν καὶ νέων συναδέρφων του, μὰ δυστυχὼς ὄχι ἐκεῖ ποὺ βρίσκεται τὸ κάλλος κ' ἡ ποιητικὴ ἀξία τους. Μιὰ ἐκτίμησή τους καθαρότερη, θαρρῶ, δὲ θαχε νὰ ζημιώση οὔτε τοὺς νεώτερους, οὔτε παλιότερους τραγουδιστές, ἀκόμα καὶ τὴς περιωπῆς του ποιητὴ τὼν «Πεπρωμένων».

*

Τὸ πέρασμα ἀπὸ τὰ στερεὰ στὰ «Μικρὰ τραγούδια» τοῦ κ. Ἀλεξ. Μαυροειδὴ εἶναι πιὸ ἄχαρο. Οὔτε μιὰ ἀνάπνοια ποιητικὴς συγκίνησης. Ἴσως στὸν κ. Μαυροειδὴ νὰ κλωθεται ἕνας ποιητής, οἱ πωρινοί του στίχοι ὅμως, δὲν τὴ δίνουν τὴν ἐλπίδα. Δὲ θαχαν λόγο νὰ τυπωθοῦν καὶ σὰ δοκίμια ἀκόμα ντιλετάντη. Δὲν ἔχει οὔτε τὴν ὁρμὴ καὶ τὴν εὐκολία τὼν ποιητάστρων κάνε, ποὺ ἔτσι κι ἂν γυρεύη νὰ τοὺς μιμηθῆ μὲ εἰκόνες, σὰν τοῦ τετράστιχου:

Καὶ τὸ φεγγάρι ὑφώνεται γεμάτο σὺ βουνὸ
Πιὸ κόκινο, πιὸ παρφυρὸ δὲν τόχα ἰδῆ ποτέ μου —
Λὲς κ' ἦτανε γιγάντειο κεφάλι ἀνθρωπινὸ
Ποὺ ἀκόλαστο κυλιότανε σὲ σπαραγμοὺς πολέμου

ἢ τοῦ ἄλλου:

Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα μὲς τὸ βαθὺ σκοτάδι
Τὴν πεθαμένη ἀγάπη μου ἔθαψα μοναχός.
Τὸ ματωμένο της κορμί, τ' ὅλο πληγὲς γεμάτο
Ἐχάθη πρὶν ἀπ' τὴν αὐγή, πρὶν ἀπὸ κάθε φώς,

δὲ μπορεῖ ὡς τόσο νὰ τοὺς φτάση. Τοῦ λείπει τὸ ριζοσπαστικὸ καὶ τὸ μεγαλόπνοό τους. Τὸ νὰ μὴν εἶναι ποιητὴς κανένας ἔγκλημα δὲν εἶναι· ἔγκλημα εἶναι μονάχα νὰ τυπόνη τα ποιητικα γυμνάσματά του.

*

Δροσερότερο ἕνα ἀγέρι μᾶς φυσάει στὰ «Ἀνοιχτὰ μυστικὰ» τοῦ κ. Ἀλέκου Φωτιάδη. Ὁ τραγουδιστὴς φαίνεται νὰ αἰσθάνεται τὴ φύση καὶ νάχη τὴ γνώση τῆς ἀγροτικὴς ζωής, τὸν ἔχει ὅμως κι αὐτὸν ἀγγίσει ἡ ὑποψία πὼς ὑπάρχει κάποιο μυστικὸ κάτω ἀπ' τὰ πράματα καὶ δὲ μπορεῖ νὰ βρῆ ἡσυχία ἀπ' αὐτό. Ἂν τὸ αἰσθάνεται νὰ ὑπάρχη, ἔργο του θάταν, σὰν ποιητής, νὰ μᾶς τὸ ἀνοίξη στοὺς στίχους του· νὰ μᾶς δείξη λ. χ τὶς χαρὲς ἢ ἔστωντας τὰ μυστικὰ τοῦ κάμπου κι ὄχι νὰ ζητάη ἀπὸ κεῖνον νὰ του τὰ πῆ μονάχος του. Ὡς τόσο κάπου κάπου ξεθαρεύει κι ἀρχινάει νὰ τραγουδάη αὐτὰ τὰ μυστικα. Καὶ μερικὲς φορὲς τὸ τραγούδημά του βρίσκει μιὰ μορφὴ καὶ μιὰ ἁρμονία καὶ μιὰ ἀλήθεια ὄχι πολὺ συνηθισμένες στὰ κακαρίσματα τὼν νεαρότερων ποιητιδέων μας. Μερικα ἀπ' τα ὀχτάστιχά του δίνουν μιὰ κάποια τεχνικὴ συγκίνηση.

Π. χ. τοῦτο·

Ἕνα γιδοβοσκόπουλο τὴν ἁρμουδιὰ περνοῦσε
καὶ μέσα στὸ κελάμι του τὸν πόνο του λαλοῦσε·
Στῆς γαλανῆς τῆς θάλασσας τὴν ἄκρη ἡ βοσκοπούλα
Μὲ τὼν κυμάτων τοὺς ἀφροὺς ἔπαιζε τὴν αὐγοῦλα.
Ἔλα νὰ φύγωμε μαζί, τῆς λέει· κ' ἡ παρθένα
Σαλεύοντας τὰ πρόβατα τὼν βλέπει χαϊδεμένα.
Ἔλα, κυρά μου νὰ γενῆς. Εἶσαι μικρὸς διαβάτη.
Τὰ πιὸ μικρὰ τὰ σύγνεφα φέρνουν τὸ φρέσκο [μπάτη.

Ἀπὸ κάπιες στροφὲς μερικὼν ἄλλων δὲ λείπει ἡ χάρη οὔτε ἀπ' τὸ στίχο οὔτε ἀπ' τὴν εἰκόνα, ἔστωντας μὲ ὅλο τὸ συνηθισμένο της καὶ τὸ ἐπιτηδευμένο.

Κατέβηκε γιὰ νὰ λουστῆ στὴ μαρμαρένια στέρνα,
Ταράζει λίγο τὸ νερὸ μὲ τὴ λευκή της φτέρνα
Κ' ἐκεῖνο ἀνατρίχιασε στὴν ὀμορφιὰ τὴν τόση,
Στεφάνια πλέκει γύρω της γιὰ νὰ τὴ στεφανώση.

Τὸ καλίτερο ὅμως ἀπ' ὅλα εἶναι, μοῦ φαίνεται, τὸ παρακάτω·

ταν μὲ τοῦτο. Ἂν καὶ δὲν εἶχε ἀκόμα ἀπόδειξη χεροπιαστή, ἡ καρδιά του ὅμως τὴ βεβαιότητα τὴν εἶχε. Μὴ μπορώντας νὰ ξεμοναχιάση πουθενὰ τὴν ἄπιστη ἀγαπητικιά, γύρισε πρώτα στὸν ἀντίζηλο.

Πέτυχε τὸ Σκαλτσογιώργο μοναχὸ ἕνα βράδυ, καθὼς πήγαινε στὸ κάστρο:

«Καλὰ ποὺ σ' ἤβρα μοναχό· θέλω νὰ σοῦ ἰπῶ, ἕνα λόγο», τοῦ εἶπε ζυγώνοντάς τον.

«Καὶ δυὸ ἂν θέλης», εἶπε κι ὁ πρώτος ποὺ κατάλαβε.

«Δὲ φέρθηκες σὰ συνάδερφος», τοῦ μουρμούρισε βραχνὰ ὁ βαλτινὸς λοχίας.

«Σὲ τί; γιὰ λέγε μου.»

«Ξέρεις σὲ τί!»

«Δὲ σὲ καταλαβαίνω.»

«Ἄσ' τ' αὐτὰ καὶ μίλα μου σὰν ἄντρας.»

Ὁ λόγος ἄναψε τὸ Σκαλτσογιώργο.

«Ἄσ' τς βρισὲς καὶ σὺ καὶ μίλα σὰ συνάδερφος», εἶπε στεγνὰ καὶ τεύτος.

«Νά, στὰ παραθύρια π' τ'ράς...»

Ἡ φωνὴ τοῦ Σακαρέλου ἔτρεμε. Στὴν καρδιὰ τοῦ Σκαλτσογιώργου ἔκαμε τόπο ὁ θυμὸς στὴ λύπη

«Μπορῶ νὰ σὲ ρωτήσω καὶ γὼ 'να λόγο, ὀρὲ Μάνθο;» τοῦ εἶπε μαλακὰ καὶ μ' ὅλη τὴν καρδιά του.

«Ρώτα με», εἶπε ξερὰ ὁ Σακαρέλος.

«Διαφέρνες' ἐκεῖ στὰ σοβαρα;»

«Στὰ σοβαρὰ ἢ στὰ χώρατα, δὲν εἶναι δ'κός σ' λογαριασμός», ἀπάντησε ὁ βαλτινὸς ἀπότομα.

Ὁ Σκαλτσογιώργος τὸν κοίταξε μιὰ στιγμὴ καὶ συλλογίστηκε: Ἀξίζει τὸν καυγὰ τὸ πράμα; Ἡ ὄρεξή του γιὰ τὴν Κούλα ἄρχισε νὰ πέφτη· ἡ ὀμορφιά της δὲν ἄξιζε τὶς ἀπαιτήσεις της.

«Διαφέρνεται στἀλήθεια, ὀρὲ Σακαρέλο;». ρώτησε πάλι κι ἄπλωσε τὸ χέρι στὸ συνάδερφό του.

«Τί κοροϊδεύεις τώρα..;» θέλησε νὰ θυμώση ὁ Σακαρέλος, μὰ ὁ Σκαλτσογιώργος τὸν ἔκοψε:

«Ἂν κοροϊδευα, δὲ θὰ σοῦ 'νε τὸ χέρι. Ἔχεις τὸ λόγο μου, οὔτε θὰ σ'κώσω μάτια πλιά», τοῦ εἶπε καὶ τὸν ἔπιασε ἀπ' τὴ μέση.

«Ἔλα, πάμε!»

«Τώρα τὸ λές!» μουρμούρισε σκοτεινιασμένα πάντα ὁ Σακαρέλος.

«Τί τώρα; Δὲν πήρα οὔτε μιὰ καλησπέρα· ἂν θέλης, πίστεψε»

Ὁ Σακκαρελος τὸν κοίταξε παράξενα

«Ἀφοῦ σ' τὸ λέω, νὰν τὸ π'στέψης», εἶπε τὸ στερνὸ του λόγο ὁ Σκαλτσογιώργος καὶ προχώρησαν κ' οἱ δυὸ ἀμίλητοι στὸ κάστρο.

Κι ἀλήθεια, ὁ Σκαλτσογιώργος φύλαξε τὸ λόγο του· δὲν ξαναγύρισε τὰ μάτια του στὴν κούλια. Ἡ Κούλα τὸν καρτέρεσε ἄδικα μιὰ δυὸ βραδιές· τὴν τρίτη τὸ κατάλαβε· τὴν ἔφαγαν τὰ φίδια. Ἡ μανία της ἦταν περσότερη ὄχι σ' αὐτόν, ἀλλὰ στὸ Σακκαρελο. Δὲν εἶχε μάτια νὰ τὸν δῆ, ὄχι νὰ βγῆ γι' αὐτὸν στὸ παραθύρι! Καὶ δὲν εἶχε μοναχὰ τὴ σκοση της ἀπὸ τὴν ἀπιστιὰ τοῦ Σκαλτσογιώργου, εἶχε καὶ τὰ λόγια τῆς Μαριώς καὶ τὰ πειράγματα τοῦ ἐπιλοχία Καραφωτιὰ ἀκομα.

«Φυλάξου, κακομοίρα· θὰ σὲ κάνη. θὰ σὲ ράνη ὁ Σακκαρέλος», τῆς ἔλεγαν κ' οἱ δυό.

«Πές του νὰ πάη ἀτίς καφεαμάνιστες», ἔλεγε ἀγριεμένη ἡ Κούλα τοῦ στερνοῦ.

Τοῦτος εὐχαριστήθηκε περσότερο ἀπὸ τὴ Μαριώ, ποὺ ὁ νεόριρτος συνάδερφος ξεμπήχτηκε τελειωτικὰ ἀπ' τὴν κούλια. Ὅσο ἦταν ἡ Κούλα στὸ μεθύσι τοῦ ἔρωτά της μὲ τὸ Σκαλτσογιώργο, δὲν εἶχε ὄρεξη νἀλλαξη οὔτε κουβεντα μὲ τὸν ἐπιλοχία. Καὶ γιὰ τὸν ξαδερφο ἦταν λιγακι ἀχώνευτο νἀρθῆ ἔτσι ἄξαφνα τὸ ξένο τὸ γουρουνι νὰ φάη τὸ πιὸ ὥρμο ἀπιδι ἀπὸ τὴν ἀπιδιὰ μπροστὰ στὰ μάτια του. Ὁ Σκκαρέλος, μὲ τὴν ἀρχὴ ποὺ εἶχε νὰ

Βορειὰ τ' ἀλέτρι ὀπίσω του τ' ἀφράτο αὐλάκι ἀφίνει
Καὶ τἀργοπάτητα ὁ ζευγὰς τὰ βώδια του κεντά
Καὶ κείνα ποὺ παιδεύονται μὲ τόση καλοσύνη
Μὲ τὰ μεγάλα μάτια τους κυττάζουνε σκυφτά.

Χαρὰ σταλέτρι στὸ ζευγὰ ποὺ τὴ ζωὴ μὰς δίνουν.
Ὅταν τὰ στάχυα θὰ γενοῦν τὰ βώδια θὰποστάσουν,
Οἱ παραγυιοὶ τὶς ἄψηλὲς τὶς θημωνιὲς θὰ στήνουν
Καὶ κείνα θαύρουν καλαμιὰ πολλὴ γιὰ νὰ χορτάσουν.

Μέσα σταλώνια τὰ χρυσά, τἄλογα θὰ γυρνάνε
Καὶ θὰ σηκώσουν σύγνεφο τὴ σκόνη στὸν ἀγέρα
Κ' οἱ λιχνιστάδες παρακεὶ ψηλὰ θενὰ σκορπάνε
Μολαματένια κότσαλα μὲς στὸ γαλάζιο αἰθέρα.

Πκρόμοιο δεύτερο ἄδικο θὰ γυρέψη κανεὶς σ' ὅλον τὸν τόμο. Ὁ τραγουδιστὴς ξεπέφτει εὔκολα στὴν εἰδυλλιακὴ ἢ ἐλεγιακὴ κοινοτοπία,στὸ περίλυπο καὶ στὸ ρωμαντικό. Μιὰ ντουζίνα τετρά στιχα, ποὺ θυμίζουν κ' ἐδῶ τὰ ἐπιγράματα τοῦ Νιρβάνα ποὺ εἶπα, κάτι θέλουν νὰ ποῦν καὶ νὰ κλείσουν σὲ μιὰ εἰκόνα, μὰ δὲν καταφέρνουν τίποτες ποιητικό. Χανονται στὸ μικρόχαρο καὶ τἀσήμαντο. Καταντάει νὰ ξαναπαίνει κανένας σ' ἕνα σὰν αὐτὸ ποὺ τὰ τελιόνει.

Μὲ τὰ λινὰ τὰ φρέσκα σου καὶ τὰ κρυφά σου κάλλη
Σὰν ζωγραφίζεις τἄσπρο σου κορμάκι στἀκρογιάλι
Πὼς τὸ ζηλεύω τὸ τρελλὸ τἀγέρι τὸ δροσάτο
Ποὺ σὲ πηγαίνει σπρώχνοντας στὴν ἀμμουδιὰ ἐκεὶ [κάτω.

Ἡ μετάφραση ἑνὸς εἰδύλλιου τοῦ Θεόκριτου, ποὺ κλείνει τὸ βιβλίο, εἶνα. δίχως ζωντανότητα καμιὰ καὶ χρώμα. Αὐτὴ ἡ ἔλλειψη εἶναι καὶ τὸ χαραχτηριστικὸ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Φωτιάδη μὲ ὅλα τὰ χλωρὰ κλαδάκια ποὺ προσφέρνει ἐδῶ κ' ἐκεί. Ὡςτόσο τὸ κάπως δροσερὸ αἴσθημἀ του ποιητὴ κ' ἡ καλή του ὅπως κι ἂν εἶναι στιχουργία μπορεῖ νὰ τάξη κάπιο σοβαρότερο μελλον στὸ νεόβγαλτο τραγουδιστή, φτάνει μονάχα νὰ φροντίση νἀναπτύξη τἀγαθὰ στοιχεία τοῦ τραγουδιοῦ του καὶ πρώτα πρώτα νὰ μὴν ἐμπιστευτὴ τὴν κρίση τοῦ προλογιστὴ τοῦ τόμου του, πὼς κάπια πνοὴ σαιξπηρικὴ τοῦ ἔχει χαϊδεψει μερικὰ ὀχτάστιχά του. Ἂν νιώθαμε στὸν τότο μας πὼς μπορεῖ νάμαστε ποιητές, δίχως νάμαστε Σκιξπηροι καὶ Νταντίδες, ἴσως νάχε καὶ ἀξία πιὸ πολλὴ ἡ ποιητικὴ παραγωγή μας.

Μόναχο ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΕΝΑΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ

Στὸ Ἀχάλτσιχ τῆς Ρωσίας πέθανε στὶς 3 τοῦ περασμένου Γεννάρη ὁ Γιῶργος Φωτιάδης, μιὰ δυνατὴ φυσιογνωμία ἄγνωστη βέβαια στοὺς ἀναγνῶστες τοῦ «Νουμᾶ», ὅπως εἶναι ἄγνωστο καὶ τὸ ἔργο του τὸ μόλις ἀρχινημένο.

Ὁ Γ. Φωτιάδης ἔπεσε θῦμα τῆς σημερνῆς κοινωνικῆς κατάστασης. Νόμοι, θρησκεῖες, πρόληψες, κοινὴ γνώμη, καθήκοντα ὅτως τὰ νοιώθει ἡ ψεύτικη κοινωνία μας, ὅλα αὐτὰ τὰ φαρμάκια ποὺ αἰῶνες ποτίσανε τὴν ἀνθρωπότητα, ὅλα αὐτὰ τ' ἀγκαθερὰ καὶ τὰ θανατηφόρα φυτὰ ποὺ ριζώσανε στὴν καρδιὰ τοῦ καθενός μας, ὀνειρεύτηκε νὰ τὰ ξεριζώση ὁ Γ Φωτιάδης μὲ μιὰ ὑτεράνθρωπη θέληση Εἴτανε πολὺ ἄνισος ὁ πόλεμος, δυσκολώτατο τὸ ἔργο. Το παλιὸ τὸ χτίριο βαστιέται ἀκόμα δυνατὸ καὶ εἶνος ποὺ βάλθηκε νὰ τὸ γκρεμίσει, ἄκουε γύρα του βογκητά, βλαστήμιες καὶ κατάρες. Λυθήκανε τὰ γόνατά του, τοῦ παράλυσαν τὰ χέρια, τὸν κυρίεψε ἡ ἀπελπισιὰ καὶ τάφηκε ὁ ἴδιος κάτου ἀπὸ κατάρες καὶ χαλάσματα.

Στὰ «Μισόφωτα», δράμα σὲ 5 μέρη, ποὺ τὸ ἄρχισε στὸν καιρὸ τῆς Ρούσικης ἐπανάστασης καὶ τὸ τέλωσε πέρσι ὅταν πιὰ ὀν κυρίεψε ἡ ἀπελπισιὰ γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐπανάστασης καὶ γιὰ τὴ θεραπεία του ἀπὸ τὴν ἀρρώστια ποὺ ὑπόφερνε, ἔτσι μιλᾷ ὁ Ἄλεμος μέσ' τὴ φυλακή, ἄρρωστος κι ἀπελπισμένος, ἀφοῦ εἶδε πὼς μήτε ὁ σκοτωμός τοῦ πατέρα του, μήτε ἡ ἄρνηση τῆς μάννας του καὶ τῆς γυναίκας ποὺ λάτρεβε--σύβολα παλιῶν ἰδανικῶν— δὲ βοηθήσανε γιὰ τὴ νίκη τῆς ἰδέας : «Ἄλεμος : Μίλησες, Νοελί, σαν ἄνθρωπος ποὺ ὄχι μονάχα πιστεύει, μὰ καὶ πιστεύει. Δὲ θὰ σὲ κατηλαβαίνω, ἄ μιλοῦτες ἀλιώτικα. Ἡ δύναμη κ' ἡ ὑγεία εἶναι αἰσιόδοξες καὶ δὲν τὶς τρομάζει κανένα ἐμπόδιο. Ἀνα ποδογυρίζουνται βουνά, στεγνώνουνε θάλασσες, τρίζουνε ἀλυσίδες, ἔρχεται τὸ Φῶς ! Ὅλα, ὅλα γίνουνται γιὰ κείνονε ποὺ πολέβει ! Σὲ μένα ὅμως ἡ σωματικὴ ἀδυναμία ἔφερε καὶ τὴν ψυχική... Ἐγὼ δὲν ἐλπίζω νὰ ἰδῶ τὴ νίκη, ποὺ ζωγράφισες. Δὲ βλέπεις ; Τὸ σῶμα εἶναι σκοτωμένο, ἡ ψυχὴ πολέβει ἀκόμα... Δέν ξέρω πόσον καιρὸ ἀκόμα θὰ πολέψη ! Μοῦ φαίνεται ὄχι πολύ, γιατὶ κἄι τοῦ μυαλοῦ μου σβύνουνε ὁλοένα οἱ ἀχτῖδες. . Γοργὸ ἔρχεται τὸ τέλος ! Ὄχι, ὄχι ἐγὼ δὲ θ. ἰδῶ τὸ φῶς..» Καὶ δὲν τὸ εἶδε τὸ φῶς κἄι τοῦ μυαλοῦ του σβύνανε οἱ ἀχτῖδες ! Τὰ ἀπομεινάρια ἀπὸ τὸ ἄλλο ἔργο του «Ἡ τρουμπέτα τῆς πρωτοχρονιᾶς» ποὺ τὸ ἄρχισε τέσσερεις μήνες πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του, τὸ ἀποδείχνουνε. Κι ὅμως σ' αὐτὸ τὸ ἔργο στήριζε τὶς ἐλπίδες του. Νά τί δικβάζουμε σὲ μιὰ σημείωση δική του : «18 Νοέβρη 1908. Γιὰ τὴ δουλειὰ μου εἶμαι ὁλότελα ἀπογοητεμένος. Μ' αὐτὴ τὴν κατάσταση τίποτα δὲ γίνεται. Κρῖμα ! Καὶ νόμιζα πὼς ἡ «Τρουμπέτα τῆς πρωτοχρονιᾶς» θὰ βγῆ τὸ δυνατώτερο ἔργο μου. Μὰ πῶς μποροῦσα ἀλλιώτικα ; Δὲν μπορῶ νὰ συμμαζέψω τὶς σκέψες μου κ' ἐργάζουμαι μισή, τὸ πολὺ μιὰ ὥρα τὴ μέρα. Ὑπάρχουνε μάλιστα μέρες, ποὺ δὲν τὸ ἀγγίζω διόλου Ἔχω τὴν ἰδέα πὼς ἂν κατακτιανόμουνα σ' αὐτὴ τὴ δουλειὰ δυὸ χρόνια πρωτήτερα, ποὺ εἶχα ὁπωσδήποτε δύναμη κι ὄρεξη γιὰ δουλειά, θὰ πετύχαινα πολὺ καλά...»

Ἀπὸ μικρὸς μισοῦσε τοὺς ἀνθρώπους, τὰ σκολειά, τοὺς δασκάλους, τοὺς παπάδες. Προτιμοῦσε τὴ μοναξιὰ Περνοῦσε ὧρες ὁλόκληρες μέσα στὰ σκιερὰ τῶν δάσων, κοντὰ στὰ δροσερὰ ρυάκια. Μιλοῦσε μὲ τὰ πουλιὰ καὶ τὰ βοηθοῦτε στὸ χτίσιμο τῆς φωλιᾶς τους. Ἀγαποῦσε ὁλόθερμα τὰ λουλούδια καὶ τὰ μικρὰ παιδιά, ποὺ οἱ ἄνθρωποι, ἡ κοινωνία καὶ τὸ σκολειὸ δὲν προφτάσανε νὰ μολέψουνε. Εἴτανε ἐποχὴ ποὺ πιστεψε ἀληθινὰ στὴ τελιωτικὴ νίκη τοῦ Φωτὸς καὶ τῆς Ἀλήθειας. Κι ὅταν τὰ ὄνειρα διαλυθήκανε, ὅταν πείστηκε πιὰ πὼς ὁ ἐρχομὸς τοῦ Φωτὸς δὲν εἶναι στὰ κοντὰ ὅπως φανταστηκε -κι ἄφισε μέσ' τὴ μέση τὸ τρίτο μερος τῆς τριλογίας του «Τὸ Φῶς», ὅταν ἡ σωματικὴ ἀρρώστια, καρφώνοντας τὰ νύχια μέσ' τὰ σπλαχνα του, τοῦ πῆρε καθ' ἐλπίδα, κι ὅταν ἡ ἀνθρωπότη, ποὺ τόσο πολὺ ἀγάπησε, καὶ πρῶτα ἀπ' ὅλους οἱ Ρωμιοί μας, τοῦ τοτίζανε τὰ πιὸ πικρὰ ποτήρια, μονάχα ἡ ἀγάπη του στὴ Φύση καὶ στὰ λουλούδια τοῦ ἀπόμεινε.

Τὸ Χρέος ὅπως τὸ νοιώθει ἡ σημερνὴ κοινωνία, τὸ ἀναθεματισμενο τὸ Χρέος ! Νά μὴ πικραίνουμε τοὺς δικούς μας, νὰ μὴ σηκώνουμε κατὰ πάνου μας τὴν Κοινὴ γνώμη ! Μ' ὅλο τὸ μῖσος του, μ' ὅλη τὴν περιφρόνηση στὰ *παραδεδεγμένα*, ἀναγκαζε τὸν ἑαυτό του νὰ εἶναι κεῖνος ποὺ δὲν εἴτανε, καὶ νὰ κάνη κεῖνο ποὺ δὲν ἤθελε. Πρῶτος στο σκολειὸ τοῦ χωριοῦ, πρῶτος στὸ Γυμνάσιο τῆς Τραπεζούντας Τὸ σκολειό του νὰ σπουδάση βοτανική, τ' ἄλλο ὁ πειρό του,νὰ ἀφιερώση τὴ ζωή του στὴ σκηνή, μένει πόθος μονάχα. Κάνει τὸ δάσκαλο, καὶ μπαίνει γραμματικὸς σ' ἐμπορικὸ κατάστημα γιὰ νὰ βγάλη τὸ ψωμί του, γιὰ ν' ἀποχτήση μιὰ θεση στὴν Κοινωνία ! Ἔτσι τὸ θελει ὁ κόσμος. Μ' αὐτὸς δὲν μπορεῖ. Μέσα του γίνεται φοβερὸς πόλεμος. Μιὰ μέρα πετᾷ τὰ κατάστιχα, μουντζώνει τὴν πρόληψη καὶ τὴν Κοινωνία κι ἀποφασίζει νὰ φύγη μὲ ἠθοποιούς. Οἱ δικοί του κ' οἱ καλοθελητάδες του τὸν ἐμποδίζουνε. Φεύγει γιὰ τὴν Ἀθήνα, ἄθελα γράφεται φοιτητὴς στὰ Νομικὰ κι ἄθελα σκοτώνεται στὴ μισητὴ ἐργασία. Παίνει τὸ δίπλωμά του, καὶ πάει στὴν Πετρούπολη Δέν τοῦ ἀρέσει ἡ μαύση, ἡ ὁμιχλώδικη πολιτεία μὲ τοὺς κρύους τοὺς ἀθρώπους. Δεν τοὺς ζέστανε ἀκόμα ἡ ἐπανασταση. Ἀρρωσταίνει, ξαναγυρίζει στὴν Ἀθήνα. Δίνει τὶς ἐξετάσεις του στὸν Ἄρειο Πάγο γιὰ νὰ γίνη δικηγόρος

βαστιέται ὅσο μπορεῖ ὄζω ἀπ' τὸ σύνορο τῆς κούλιας, ἤτανε ὁ ἀγαπητικὸς γιὰ τὴ μικρότερη ξαδέρφη ποὺ ἀνταποκρίνονταν περσότερο στὰ ἰδανικά του. Καθένας ἔχει τὶς χωριστὲς κι ἀτομικὲς ἐπιθυμίες του για τὴ ζωή. Κι ὁ ἐπιλοχίας μας τὶς δικές του. Γι' αὐτὸν ὁ πιὸ ἴσιος δρόμος της ἤταν ἂν ἔρχονταν τὰ πράματα στὴν πρώτη τους κατάσταση καὶ σ' αὐτὸ δοκίμασε ὅλη τὴν ἐπιρροή του καὶ στὸ συνάδερφο καὶ στὴν ξαδέρφη του Μὰ τούτη ἤταν ἀμετάπειστη. Ὕστερα ἀπ' τὴν ἀπλοχεριὰ καὶ τἀνοιχτόκαρδο τοῦ Σκαλτσογιώργου ἤταν δυνατὸ ποτὲ νὰ γυρίση πάλι στὸ στερεμένο καὶ μαραζάρη βαλτινό;

«Πές του νὰ πάη στὶς καφεαμάνισες καὶ στὶς χορεύτρες», ἐπαναλάβαινε ξερὰ στὸν ξάδερφό της, ὅταν τὴν παρασκότιζε.

Καὶ τούτο φρένιαζε περσότερο τὸ Σακαρέλο «Τὴν ἄτιμη, νὰ τοῦ βγῆ καὶ μὲ τὸ παραπάνω !» Τἀποφάσισε στἀλήθινὰ νὰ τὴ σκοτώση. Πῶς θάφτανε ὡς ἐκεὶ δὲν τὸ πιστεύει οὔτε ὁ Καραφωτιάς, οὔτ' ὁ Θεοδωρος Ἀαβλής, ποὺ τἀκούν ἀπ' τὸ στόμα του, μα ὡς τόσο γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ κι ὁ πρώτος τόπε μοναχὸς κι ὁ δεύτερος τὸ παράγγειλε τῆς Κούλας μὲ τὸν Τυλιγάδα, νὰ φυλάγεται λίγον καιρὸ ὅτο ποὺ νὰ περάση τὸ μπουρίνι τοῦ ἀγαπητικοῦ της. Στὸ βελούχι ὁ στερνὸς δὲν ξαναφάνηκε ἡ Κούλα ὅλως βλέπει τὸν ἴσκιο του νὰ σέρνεται τὰ πόβραδο ἕνα γύρο κατ' τὴν κούλια Κι ὅταν οἱ ἀδερφὲς εἶναι φευγατες, συρτώνεται διπλὰ ἀπομέσα. Γιατὶ ἄρχισε κ' ἐκείνη νὰ φοβᾶται ἀληθινά Κάθε στιγμὴ θαρρεῖ ὅτι ἀκούει τὸ πάτημά του ὄζω στὴ σκάλα, ἡ ξαγριωμένη ὄψη τοῦ βαλτινοῦ λοχία τῆς φαίνεται πὼς ἀνιεῖ τὴν πόρτα καὶ χυμᾶει μέσα.

Κ' οἱ φόβοι της δὲν ἤταν κούφοι. Ἔνα βράδυ, ποὺ ἡ Φρόσω κ' ἡ Μαριὼ ἔλειπαν κ' ἡ Κούλα ἔμεινε μόνη της μὲ τὴ μικρὴ τὴν Παναγιούλα, χτύπησε ἡ πόρτα πράγματι.

«Ποιός εἶναι ;» ρώτησε ἀπομέσα τρομαγμένη ἡ Κούλα.

«Ἐγὼ εἶμ', ἄνοιξε», ἀπάντησε μιὰ βραχνὴ φωνή.

Ἤτανε ὁ Μάνθος Σακαρέλος.

Ἡ Κούλα δὲν ἠύρε δύναμη νὰ βγάλη λόγο.

Ἡ πόρτα ξαναχτύτησε.

«Ἄνοιξέ μ', ἀλλιὼς θὰ τὴν τσακίσω.»

Ἡ Κούλα ἄδραξε τὴν Παναγούλα κι ἀκούμπησαν μ' ὅλη τὴ δύναμή τους πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα.

«Ἄνοιξ' ἢ θὰ τὴν τσακίσω, σοῦειπα», μουρμούρισε ξανὰ ἡ φωνὴ ἀπόξω.

«Φεύγα· ἀλλιὼς θὰ βγῶ στὸ παραθύρι νὰ φωνάξω», φοβέριξε κ' ἡ Κούλα, χάνοντας τὴν ὑπομονὴ ἀπ' τὸν τρόμο της.

Χτύπημα δυνατότερο, σὰ νάταν τώρα μὲ τὸ πόδι, τράνταξε τὴν πόρτα Καὶ δεύτερο καὶ τρίτο τόνα ἀπάνω στἄλλο. Ἡ Κούλα παρατώντας τη, χύμησε στὴν ἄλλη κάμαρα, τὴν κλείδωσε καὶ βγήκε στὸ μπαλκόνι φεκάζοντας Ἡ Παναγιούλα, ποὺ ἔμεινε μοναχὴ ὅτὸ χειμωνιάτικο καὶ στὸ σκοταδι, ἔβαλε κ' ἐκείνη τους σκουτμούς.

Ὁ Φωτούλας Τυλιγαδας μὲ δυο ἄλλους, ποὺ ἄκουσαν ἀπ' τὸ βελούχι, ἔτρεξαν στὴν αὐλόπορτα τῆς κούλιας. Πρὶν φτάσουν ὅμως, ὁ Σακαρέλος ἔγιν' ἄφαντος ἀπὸ τὸ πίσω μέρος.

Ἡ Φρόσω κ' ἡ Μαριώ, σὰ γύρισαν, βρήκαν τὴν ἀδερφή τους μὲ τὸ αἷμα της κομένο. Δὲ μπορούσε νὰ τοὺς δηγηθῆ καλὰ καλὰ τί ἔγινε

Γιὰ νὰ στεθῆ ἡ καρδιὰ τῆς Κούλας καὶ τῶν ἄλλων μὲς τὴν κούλια δὲν ἤταν ἄλλο μέσο ἀπ' τὸ νὰ πάη πρωὶ πρωὶ ἡ ἴδια Φρόσω στὸ διοικητή. Κι ὁ ἄγριος βαλτινὸς ποὺ ἦρθε νὰ ταράξη τὸ εἰρηνικὸ παιγνιδισμα τῆς κούλιας, μετατέθηκε τὴν ἴδια μέρα στο λόχο ποὺ εἶχε τὸ τάγμα ἀποσπασμένο στὰ

Ποιά εἰρωνία! Ἡ πρωτη του γνωριμιὰ μὲ τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς δικηγόρους τὸν ἀπελπίζουνε. Ἀνοίγει φροντιστήριο, παίρνει μαθηταδες, σκοτώνεται ξανὰ στὴ δουλειά. Παλεύει μὲ τὸν ἑαυτό του δυὸ χρόνια. Ὁ Τσιγγάνος ποὺ θρονιαστηκε μέσα του ἀπ' τὰ μικρὰ τὰ χρόνια, νικᾷ. Ἀρχίζει καὶ ἡ ἀρρώστια του. Παθαίνει ἀπὸ πλευρίτη, θεραπεύεται. Ξεσκίζει τ' δίπλωμα, ξεσκίζει τὰ βιβλία του καὶ τὰ πετᾶ κατάμουτρα κοινωνίας καὶ καθηγητάδων. Κ' ἔτσι σε μιὰ στιγμὴ πολυστρόφαντη, ὕστερα ἀπὸ μακρόχρονο ἀγῶνα, καταστρέφει καὶ ποδοπατᾶ τὰ ψεύτικα ἰδανικά, ποὺ δὲν εἶχανε πατὴς δικό του! Στὸν πόλεμο τοῦ 97, ποὺ βρέθηκε θελοντής, σκότωσε ἕνα ἄλλο ἰδανικὸ ψεύτικο, τὸν Πατριωτισμό, γιατὶ γνωρίστηκε ἀπὸ κοντὰ μὲ τὸ βαρβάρο κι ἀπάνθρωπο αὐτὸ θεσμό.

Οἱ ψευτοπατριῶτες, οἱ ψευτοχριστιανοί, οἱ παπάδες, οἱ ἐθνικὲς ἑταιρίες, οἱ πατριωτικὲς κυβερνήσεις, οἱ ἀρχόντοι, οἱ γαλονάδες, οἱ ἠμετερογράφοι, οἱ φλογεροὶ ρητόροι ἀλὸ Καζάζη κ.λ.π. ὁ ἄμορφος ὁ δύστυχος, ὁ λαός, ποὺ οἱ λίγοι κακοῦργοι τρα βᾶνε ἀπὸ τὴ μύτη, ζουγραφιστήκανε μέσα στὸ «Μισόφωτα» ὅπως ἔπρεπε. Καμιὰ παρέλειψη, κομμὰ ὑποχώρηση! Καὶ μέσ' τὴ βρῶμα αὐτή, μέσα στὴ χολεριασμένη ἀτμοσφαῖρα, δεν ἀ κι θέλα πρέπει λουνε τὰ παιδιὰ τοῦ Φωτος, οἱ μάρτυρες, ὁ ὠν εἰδωλων οἱ καταλύτες. Τί κι ἂν ἀποτύχαν, τί κι ἂν ἀποτύχουνε. Μήπως τὸ μέλλο δὲν ἀνήκει σ' αὐτούς;

Κ' ἔτσι ἀπογοητευμένος, θέχοντας ἰδανικὰ καὶ μὲ τὰ σπέρματα τῆς φ ματίωσης μέσα του γύρισε στὴ Ρουσία. Τὸ ἀλησμόνητο τὸ 1905 κι ὁ σηκωμὸς τοῦ λαοῦ τῆς Ρουσίας τονὲ ξαναντιώσανε. Βρῆκε πιὰ τὸ ἰδανικό, ποὺ ὀνειρευόταν καιροὺς καὶ χρόνια, τὰ ὄνειρά του παίρνανε σάρκα καὶ ὀστα. Ξανάνθισε ἡ νιότη κ' ἡ χαρὰ στὸ πρόσωπό του, ξαναπῆρε καινούρια δύναμη καὶ ξέχασε τὴν ἀρρώστια του. Ρίχτηκε πιὰ στὴ δουλειὰ ποὺ ἀγάπησε, δουλειὰ ποὺ πιθοῦσε. Πολέμησε, πολεμήθηκε. Τὸν εἴπανε προδότη, τονὲ βαφτίσανε ἀναρχικὸ τὰ σκοτεινὰ τὰ πνέματα οἱ ὑποκριτές, οἱ ψευτοέλληνες καὶ ψευτοχριστιανοὶ πατριώτες του, ποὺ τοὺς ἔδειρε ἀλύπητα στὸ πρῶτο θεατρικό του ἔργο «Τὸ σκοτάδι» γραμμένο στὴ ντοπιολαλιὰ τῆς πατρίδας του, καθὼς καὶ στὴν «Προξενιὰ» ἄλλο φοβερὸ καμουταίκι γιὰ τὸ μπουρζουᾶ Ρωμιὸ κείνωνε τῶν τόπων.

Λίγες μέρες πρὶν πεθάνη πῆρε ὅλα τὰ χεροῦγραφά του καὶ τἄρριξε στὴ φωτιά. Σωθήκανε μονάχα ὅσα δὲν εἴτανε στὴν κάμαρά του καὶ ὅσα οἱ φίλοι του εἴχανε ἀντιγράψει. Σε κατοπινὰ φύλλα τοῦ «Νουμᾶ» θὰ δημοσιέψουμε μερικὲς σκηνὲς ἀπὸ τὸ πεντάπραχτο κοινωνικὸ δράμα του τὰ «Μισόφωτα».

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἀθήνα Δρ. 4.— Γιὰ τὶς Ἐπαρχίες δρ. Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ δρ. χρ. 10.

Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμαστε καὶ τρίμηνες (2 δρ. τὴν τριμηνία) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομή του.

10 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κιόσκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἐθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιόδρομου (Ἀκαδημία), Βουλή, Σταθμὸς ὑπόγειου Σιδηρόδρομου Ὁμόνοια), στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολλάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρυ στὴ Βουλή).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πρακτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

Στὰ Χανιὰ (Κρήτη) στὸ Πρακτορ. Ἐφημερίδων (τοῦ κ. Ἀλικιώτη).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Οἱ συντεχνίες—Ποιός φταίει καὶ ποιός εὐθύνεται—Μιὰ ἐξυπνάδα τοῦ κ. Κουντουριώτη—Ἐθνικοναυτικὸς καυγάς.

ΝΑ ΔΟΥΜΕ *ἴσαμε ποὺ θὰ πάνε τὸ σκοινὶ οἱ συντεχνίες τῆς Ἀθήνας. Ὕστερ' ἀπὸ τὰ ὑποκινήματα καὶ τὶς κουβέντες τους μὲ τὸ Βασιλιά, ζητάνε σήμερα νὰ κάνουν καὶ συλλαλητήριο καὶ κανεὶς κιὰ δὲν μπορεῖ νὰ ξέρει τί θὰ ζητήσουν αὔριο καὶ μεθαύριο, μὲ τὸ δρόμο ποὺ πήρανε πιά.*

Δὲ θέλουμε σήμερα νὰ μποῦμε βαθύτερα στὰ πράματα καὶ νὰν τὰ ξετάσουμε ἀπ' ὅλες τους τὶς μεριές. Τὰ ξετάζουμε πάνου κάνου κι ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά τους μοναχά, τὴν καλή, κ' ἔτσι μὲ τὴν ὄρεξη ποὺ δείχνουν οἱ συντεχνίες νὰ μποῦνε, ἴσως κι ἀσύνειδα, στὴν Κυβέρνηση τῆς χώρας (γιατὶ ἴσα ἴσα κάτι τέτιο κάνουνε σήμερα, ζητώντας ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση νὰ κάνει οἰκονομίες καὶ νὰ μὴ βάλει καινούριους φόρους), μὲ τὸ κίνημα λοιπὸν αὐτὸ σπρώχνουν τὸ λαὸ νὰ χειραφετηθεῖ σιγὰ σιγὰ ἀπὸ τὸν ἐπίσημο ἀντιπρόσωπό του, τὸν **κομματικὸ** *βουλευτή, καὶ νὰ ζητήσει κάπιον ἄλλονε ἀντιπρόσωπο, εἰλικρινέστερο, ποὺ θὰ τοαλαπατήσει τὰ προσωπικὰ τὰ κόμματα, ποὺ τὸν ξεμεταλλεύουνται σήμερα.*

Οἱ συντεχνίες, ὅπως ἀνακατωθήκανε τώρα τελευταῖα στὰ πολιτικὰ ζητήματα κι ὅπως δουλεύουν, κάμανε ἕνα εἶδος δεύτερη Βουλὴ—τὴ «Βουλὴ τοῦ λαοῦ», ὅπως πολὺ νόστιμα τὴ χαραχτήρισε ἡ «Νέα Ἡμέρα» τῆς Τεργέστης, καὶ ἡ Βουλὴ τοῦ Λαοῦ θὰ πολεμήσει καὶ θὰ φέρει σὲ θεογνωσία τὴ «Βουλὴ τοῦ Ὄχλου», δηλ. τὴ Βουλὴ ΜΑΣ, ποὺ νὰν τὴ χαιρόμαστε.

Ἡ ΒΑΣΙΛΕΙΑ, σύρωνα μὲ τὸ Σύνταγμα, δὲν ἔχει καμιὰ εὐθύνη γιὰ ὅ,τι κακὸ γίνεται στὸν τόπο. Ἡ Βουλὴ (ἔτσι ὑποστήριξε ὁ κ. Δραγούμης στὴ συνεδρίαση τῆς Δευτέρας) δίχως εὐθύνη κι αὐτή. Μὲ καὶ ἡ Κυβέρνηση (ἀπάντησε ὁ κ. Θεοτόκης) δὲν μπορεῖ νἄχει τὴν παραμικρότερη εὐθύνη, ἀφοῦ βγαίνει ἀπὸ τὴ Βουλὴ καὶ διορίζεται ὑπὸ τὴ Βασιλεία—ποῦνται κ' οἱ δυὸ ἀνεύθυνες.

Κ' ἔτσι μὲ τὸ νεοβγαλτο αὐτὸ πολιτικὸ δόγμα ἕνας, φαίνεται, πῶς εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ ὅλα τὰ κακὰ ποὺ γενήκανε καὶ ποὺ ξακολουθητικὰ γίνουνται στὴ χώρα - κι ὁ ἕνας αὐτὸς δὲν πρέπει νἆναι οὔτε ὁ Θρόνος, οὔτε ἡ Βουλή, οὔτε ἡ Κυβέρνηση.

Μήπως ἄραγες εἶναι ὁ Λαός;

★

ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ ἔκανε—δόξα νἄχει ὁ Θεός!—κι ὁ κ. Κουντουριώτης μιὰ ἔξυπνη παρατήρηση μέσα στὴ Βουλή.

Ὅταν ὁ κ. Λεβίδης, στὴ συνεδρία τῆς Δευτέρας, φαφλατάρισε γιὰ «ὕψιστα ἐθνικὰ συμφέροντα» ποὺ θυσιάζουνται ἄγρια στὸ βωμὸ τῆς μικροπολιτικῆς (εἶχε ἀνοίξει ἡ ἀντιπολίτεψη πλατιὰ συζήτηση γιὰ ἕναν ἀγροφύλακα), ὁ κ. Κουντουριώτης τοῦπε χορδωτικά:

— Σεῖς τα λέτε αὐτά;

Κ' ἔτσι ὁ τρομερὸς κ. Λεβίδης, θυμήθηκε πῶς καὶ ἡ ἀφεντιά του, σὰ βοίσκεται στὴν ἀντιπολίτεψη, παρόμια ζητήματα μικροπολιτικῆς ξεφουρνίζει γιὰ νὰ κωλυσιεργεῖ. Ὡστόσο τὰ «ὕψιστα ἐθνικὰ συμφέροντα» εἶναι ἡ πιὸ συνηθισμένη ρουκέτα ποὺ ξαπολιέται ἀπὸ τὰ βουλευτικὰ τὰ στόματα.

★

ΔΥΟ ἀξιωματικοὶ τοῦ ναυτικοῦ λίγο ἔλειψε νὰ πιαστοῦνε στὰ χέρια μέσα στὴν «Ἤβη» γιὰ κάπιο ζήτημα ἐθνικό· ὁ ἕνας μάλιστα πράβηξε καὶ πιστόλι, καὶ ἴσως ἴσως γι' αὐτὸ κάπια ἐφημερίδα τοῦβαλε καὶ τὴν εἰκόνα του, μπροστὰ μπροστά, καὶ μὲ μεγάλη στολὴ μάλιστα.

Ποιός φταίει ἀπὸ τοὺς δυό τους, δὲν ξέρουμε οὔτε πολυσκοτιζόμαστε. Κεῖνο ποὺ μᾶς διαφέρει καὶ ποὺ μὲ χαρά μας τὸ γράφουμε εἶναι πῶς ὁ καυγάς τους, ὄχι γιὰ τὸ πάπλωμα, παρὰ γιὰ τὸ γόητρο τοῦ ναυτικοῦ καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἔθνους γίνεται—καὶ τέτιους καυγάδες ἀξίζει νὰν τοὺς καμαρώνει κανείς.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΣ

(Μερικὰ ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ εἶπε στὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ὁ ποιητὴς καὶ νέος Ἀκαδημαϊκὸς Ζὰν Ρισπέν).

Πλέκοντας τὸ ἐγκώμιο τοῦ André Theuriet καὶ χαραχτηρίζοντας τὸ ἔργο του, εἶπε πῶς μπορούμε νὰ βαλουμε ἐπιγραφὴ σ' αὐτὸ τὰκόλουθα λόγια τοῦ Montaigne:

«Το ὕφος, ποὺ μ' ἀρέσει, εἶναι τὸ ὕφος τὸ ἁπλο

βουνὰ κοντὰ στὰ σύνορα.

Ἡ Κούλα ἡσύχασε σιγὰ σιγὰ ἀπ' τὸν τρόμο της κι ἀπ' τὸν καημό, μὰ πέρασε πολὺς καιρὸς ὅσο νἀποφασίση νὰ ξανακοιτάξη στὸ βελούχι ἀντίκρια.

Γ'.

Καὶ περνὰν τὰ χρόνια· μονότονα κι ὁμοιόμορφα, ὅσο δὲν ξαναφάνηκε ἄλλος βαλτινὸς λοχίας. Στὸ διάβα τους δειχτηκε ὅμως ἄλλη μιὰ φορὰ πῶς ἡ γενιὰ δὲν εἶναι λόγος ἄδειος καὶ πῶς ὁ Θεὸς δὲν πῆρε ὁλότελα τὸ χέρι του ἀπ' τἀρτανὰ τοῦ Θώμου Κρανιά. Ὁ γυιός του, μὲ πολλὰ ἢ λίγα βάσανα μπῆκε τέλος στὴ σκολὴ κ' ἡ Φρόσω σὰ νὰ ξανάνιωσε. Ἡ ράχη πάσχει νὰ μὴ σκύβη πιά, τὸ μάτι νὰ μὴ βλέπη πῶς ἡ κούλια ὅλο καὶ ρεύει, οἱ τοίχοι της ἀποραγίζονται, τὰ παραθυρόφυλα δὲ φράζουν τὸν ἄνεμο τῆς ποταμιᾶς, ἡ τσατή της δὲ βαστάει τὶς μπόρες τοῦ χυνόπωρου. Καὶ μέσα ἀπὸ τοὺς τοίχους της δὲ στάθηκε λιγότερο σκληρὸς ὁ χρόνος. Ὅλα ξεχαρβαλώθηκαν· σκεπάσματα, στρωσίδια δὲν παίρνουν ἄλλο μπάλωμα, γιὰ τὸ γιορτάσι τἀδερφοῦ δὲ φτάνει νὰ βοηθάη ἡ γειτονιὰ μονάχα μὲ τὸ ξηντανούμερο σεντόνι. Μὰ ὅλ' αὐτὰ θὰ τὰ ξεκαινουργώση τὸ μακρὺ ὁπαθί, ποὺ ἔρχεται σιγουρεμένο πιά. Ἡ Φρόσω ἤταν ἕτοιμη νὰ βγάλη καὶ τὰ μαύρα, ἂν δὲν πέθαινε ἔξαφνα στὸ πατρικὸ χωριὸ ἕνας μπάρμπας, συγγενὴς καλός, ποὺ θυμοῦνταν κάθε χυνόπωρο τὶς ἀνιψιὲς τῆς κούλιας μ' ἕνα σακούλι ραχνά, φασόλια καὶ καρύδια καὶ ποῦ καὶ ποῦ καὶ κάνα δεκάρικο. Πάει, στέρεψε κι αὐτὴ ἡ πηγή, ἀφοῦ πρώτα στέρεψε κ' ἡ ἄλλη τοῦ Γεσίλα, ποὺ δὲν εἶναι σιτιστὴς στὸ λόχο πιά, μὰ χρειάζεται κι ὁ ἴδιος τώρα χαρτζιλίκι στὸ σκολειὸ ποὺ εἶναι κλεισμένος.

Ἔπρεπε λοιπὸν ἡ Παναγιούλα νὰ συχνώση τοὺς βραδινοὺς της δρόμους στοὺς φίλους καὶ στοὺς συγγενεῖς μέσα στὴν πόλη. Κι ὅσο νὰ γυρίση αὐτή, ἡ Μαριὼ ἢ ἡ Κούλα, μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ ἔπρεπε νὰ λείψη ἀπ' τὸν ἀποστερνο περίπατο στὴν ἀκροποταμιά. Ὁ νέος δήμαρχος εἶχε κοντὰ ἐκεῖ οἰκόπεδα καὶ τὴν ἔκαμε πλατέα καὶ δὲ μποροῦσαν νὰ βγαίνουν, ὅπως πρίν, μὲ τὶς παντόφλες. Παπούτσια περιττὰ δὲ βρίσκονταν στὴν κούλια καὶ τῆς Φρόσως τὰ στιβάλια δὲ χωροῦσαν πιὰ στὴν Παναγιούλα. Τούτη δὲν εἶχε κανένα λόγο νὰ μὴν τρέχη καὶ στὴν πολη ὅπως γύριζε στὴ γειτονιά, ἴσως ἀκόμα ἡ γδύμια της νὰ συγκινοῦσε πιὸ πολὺ τοὺς συγγενεῖς, μὰ ἀπ' τἄλλο μέρος κι αὐτὴ στὴν κούλια ἀνήκε κ' ἡ κούλια ἔπρεπε νὰ φυλάη πάντα κάπια προσχήματα. Οἱ καυγάδες ποιά ἀπ' τὶς δυὸ ἀδερφὲς νὰ μείνη ἀπ' τὸν περίπατο ἔδιναν κ' ἔπαιρναν καὶ μαύρα κν ἄλαλα τῆς ἀρφανῆς τῆς πλύστρας τοῦ πατέρα ὅταν ἀργοῦσε νὰ γυρίση, ἂν μάλιστα ἤταν ἡ Μαριὼ ποὺ καρτερούσε κι ἂν κιόλα γύριζε μ' ἀδειανὰ χέρια, ὅπως δὲν ἤταν σπάνιο. Γιατὶ οἱ συγγενεῖς κ' οἱ φίλοι σὰ νὰ πήραν καὶ στερεύονταν καὶ κοντὰ σ' αὐτοὺς κ' οἱ λεβέντες ἀπ' τὸ καστρο δὲν ἤταν πιὰ σὰν πρώτα πρόθυμοι σὲ κάθε ἀπαίτηση τῆς κούλιας. Καὶ τῆς Μαριὼς πολὺ λιγότερο.

(Ἀκολουθεῖ)

καὶ τὸ ἀφελὲς καὶ στὸ χαρτὶ καὶ στὸ στόμα. Ἡ δημοτικὴ ποίηση κ' ἡ καθαρὰ φυσικὴ ἔχει ἀφέλεια καὶ χάρες, ποὺ τὴν κάνουν ἄξια νὰ συγκριθῇ κατὰ τὴν τέχνη μὲ τὴν πιὸ τέλεια ὀμορφιὰ τῆς ἀληθινῆς ποίησης.»

«....Πόσον ἁπλὰ καὶ ἀσύνειδα φτάνει ὁ André Theuriet σ' αὐτὴ τὴν τελειότητα, ἐνῶ μεταχειρίζεται λέξες παρμένες ἀπ' τὸ καθημερινὸ λεξιλόγιο ποὺ ναι γνωστό, εὔκολο, οἰκεῖο, μὲ ὄψη φτωχὴ καὶ κοινὴ γιὰ ὅλα, ποὺ φκίνεται ξεθωριασμένο ἀπ' τὴν πολλὴ χρήση!

Μὰ προσέχτε καλά, δὲν εἶναι καὶ τὸ ὕφος του τέτοιο. Καμμιὰ του λέξη δὲν εἶναι ὅ,τι φαίνεται πὼς εἶναι, ἕνα ἄθλιο χαλκινο νόμισμα μὲ σβησμένα γράμματα, γιατὶ κάθε μιὰ ἐκφράζει τέλεια ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ πῇ ὁ συγγραφέας καὶ εἶναι βαλμένη ἀκριβῶς στὴ θέση της· ὀνομάζει ἕνα πράμα ἢ τὸ προσδιορίζει, δηλαδή: σὲ κάνει νὰ τὸ βλέπεις, ἢ τὸ κάνει νὰ ζῇ· κ' ἔτσι ἡ παλιὰ πεντάρα ξαναβρίσκει τὴ λάμψη της καὶ τὴ σφραγίδα της σὰ νὰ εἶταν καινούρια, ἢ καλύτερα γίνεται χρυσὸ λουΐζι· τόσο ἀχτινοβολᾷ καὶ λαμποκοπᾷ καὶ τόσο πλουταίνει ἀπὸ αἰσθήματα καὶ βραίνει ἀπὸ σκέψες!

Καὶ πῶς νὰ μὴν ἔχουν αὐτὸ τὸν πλοῦτο κι αὐτὸ τὸ βάρος, πῶς νὰ μὴ μοιαζουν μὲ φανταστικὰ καὶ σπάνια διαμάντια, ποὺ μέσα τους σιγὰ σιγὰ σωρεύτηκε ὅλη ἡ δύναμη κι ὅλη ἡ ἐμορφιὰ τῆς ἔκφρασης, αὐτὲς οἱ ἐξαίτιες λέξες οἱ θαυμάσιες, οἱ ποιητικές, οἱ μαγικές, οἱ δημοτικὲς αὐτὲς λέξεις, οἱ λέξες προπάντων τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ποὺ τὰ χείλια τους ἄναψαν ἀπ' τὰ πυρωμένα κάρβουνα τοῦ λυρισμοῦ!

ΛΕΞΕΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Σκεφτῆτε τώντι, κύριοι, ὅλες τὶς γενιὲς ποὺ ἐπανάλαβαν αὐτὲς τὶς λέξεις· τὶς μαζώξανε μόνο ἀπ' τὰ στόματα παππιῶν, μητέρων, ἐρωμένων καὶ τὶς εἶδαν νὰ ξαναλουλουδίζουνε στὰ τριανταφυλλένια χείλια τῶν παιδιῶν· συλλογιστῆτε τὶς χαρές, τὶς λύπες, τοὺς κόπους, τὶς ἐλπίδες, τὶς προσευχές, τὰ πάθια, ποὺ γέλασαν, ἔκλαψαν, ἀναστέναξαν, φώναξαν, ἔζησαν μ' αὐτὲς τὶς λέξεις καὶ τὶς εἴχανε ἐδικούς, συμβούλους καὶ εἴλους· συλλογιστῆτε πὼ αὐτὲς οἱ λέξεις εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ χωριανοῦ ποὺ σκάφτει τὸ πατρικό του χῶμα, τοῦ ναύτη ποὺ αὐλακώνει τὴν κινητὴ ἔρημο τῆς θάλασσας, τοῦ στρατιώτη ποὺ πάει νὰ σκοτωθῇ γιὰ τὴν πατρίδα του, τοῦ ἐργάτη ποὺ δαμάζει ὅλα τὰ τέρατα τῆς ὕλης, τοῦ ζητιάνου ποὺ παρακαλᾷ, τοῦ τυχοδιώχτη ποὺ ὀνειρεύεται καὶ τοῦ κρασοπότη ποὺ ρουφᾷ τὸ καλὸ γαλλικὸ κρασί, τῶν πόρτσιῶν ποὺ χορεύουνε στὰ πανηγύρια ἢ ψέλνουνε στὶς λιτανείες, τῶν γραϊδιῶν ποὺ φλυαροῦνε πάνω ἀπ' τὴ σκάφη πλένοντας ἢ στοῦ πηγαδιοῦ τὰ χείλια ἀκκουμπησμένες, τῶν ἀξυπόλυτων παιδιῶν, ποὺ μέσ' τοὺς δρόμους παίζουνε λογῆς λογῆς παιχνίδια, κ' ἐπὶ τέλους τῶν νενέδων τῶν τζιτζικιῶνε μας, τῶν γρύλλων αὐτῶν κοντὰ στὴ φωτιά, ἢ στὸν ἥλιο, ποὺ ἱστοροῦνε τὰ παλιὰ τὰ παραμύθια, ποὺ μουρμουρίζουν τὸ τραγοῦδι τους, κι ἀδιάκοπα ἀραδιαζουν σὰν κομπολόγια, παροιμίες, παρονόματα, στροφές, ὅρους γιὰ ἐπαγγέλματα, ἐκφράσεις, συνταγές, σύμβολα, γνωμικα, κοινὲς ἰδέες, συνθήματα, στροφές, μεταφορές, σύντομα ἢ ἀνακατεμένα, ὅλη τὴν πολύχρωμη καὶ ἄφθονη καὶ μὲ ἄπειρα σχήματα μυθολογία τοῦ λόγου, ὅπου ἡ ἐξωτερικὴ φύση καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ ξετυλίγονται γιὰ τὸ λαό, χαραγμένες μὲ συνηχήματα ρυθμισμένα μὲ στίχους κ' ἐνσαρκωμένα μὲς στὶς εἰκόνες! Ἄχ! γι' αὐτὲς τὶς λέξεις ποὺναι τόσο παλιὲς κι ὡστόσο πάντα τόσο νέες, γι' αὐτὲς μιλοῦσεν ὁ Montaigne σὰν ἔλεγε:

«Ἂς μποροῦσα νὰ μεταχειρίζουμαι μονάχ' αὐτὲς ποὺ μιλοῦνε στὴν Ἀγορά».

Καὶ πόσο σοφὸς καὶ εὐγνώμονας εἶταν ὁ Malherbe, σὰν ξεμυστηρεύτηκε πὼς ὅλα τοῦ τὰ γαλλικὰ τἄμαθε στὴν πλατεία Maubert.

Κι ἀφοῦ ἡ ξακουσμένη Ἑταιρία σας ἔχει χρέος καὶ τιμὴ ν' ἀγρυπνᾷ στὸν πολύτιμο κι ἀνεκτίμητο θησαυρὸ τῆς γλώσσας μας, δὲ θὰ σᾶς κακοφανῇ, κύριοι, ἂν τολμῶ νὰ τὸ διακηρύξω ἐμπρός σας: Τῆς κληρονομιᾶς αὐτῆς ἐμεῖς εἴμαστε μόνον οἱ φωτισμένοι φύλακες, οἱ ὑπομονετικοὶ ταξινόμοι καὶ ἡ πιὸ μεγάλη μας φιλοδοξία πρέπει νἆναι, μοῦ φαίνεται, νὰ κάνουμε στὴ δημοτικὴ μας γλώσσα ἕνα λεξικὸ σωστὸ καὶ τέλειο, ἃ μπορέσουμε.

Μὰ οἱ πλούσιοι πρόγονοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους κληρονομήσαμε αὐτοὺς τοὺς θησαυροὺς, οἱ ἀληθινοὶ καὶ σχεδὸν οἱ μόνοι ποὺ δημιουργοῦν αὐτὰ τὰ κειμήλια καὶ οἱ μόνοι ποὺ τὰ μεταφέρνουν μὲ ἀσφάλεια ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιά, εἶναι στὶς ἐπαρχίες αὐτοὶ ποὺ καλλιεργοῦν τὴ γῆ κι αὐτοὶ ποὺ παλεύουν μὲ τὰ κύματα, στὸ Παρίσι αὐτοὶ ποὺ ὁ Montaigne καὶ ὁ Malherbe μᾶς ἔδειξαν μὲ θάρρος· ἡ κληρονομιὰ αὐτὴ εἶναι μιὰ σειρά, ὅπως στὸ συρτό, αὐτῶν ποὺ ἔρχουνται ὁλοένα νέοι καὶ μεταδίδουν ὁ ἕνας στὸν ἄλλονε τοὺς ἀναμμένους δαυλούς του. Εἶναι ἡ σειρὰ τῶν χωριανῶν, τῶν ναυτῶν, τῶν στρατιωτῶν, τῶν ἐργατῶν, τῶν ζητιάνων, τῶν τυχοδιωχτῶν, τῶν γραϊδιῶν, τῶν παιδιῶν τοῦ δρόμου, τῶν νενέδων, τῶν μικρῶν ἐργατῶν, τοῦ ὄχλου· ἐπὶ τέλους, εἶναι τὸ ἀκούραστο καὶ ἀνεξαντλητο καὶ ἀνώνυμο πλῆθος τῶν μερμηγκιῶν αὐτῶν ποὺ κάθε πτυγμὴ δῶ καὶ κεῖ σκοτώνουνται καὶ τῶν μελισσῶν ποὺ δὲ φαίνονται, μὰ ποὺ χωρὶς αὐτὰ ἡ μερμηγκοπολιὰ θὰ εἶταν χωρὶς δουλειὰ καὶ χωρὶς αὐτὲς ἡ κυψέλη θὰ εἶταν χωρὶς μέλι. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη κι ἀγαπημένη φαμελιὰ τῶν προγόνων μας, ποὺ σιγὰ σιγὰ μάζεψαν μὲς στὶς μαλλένιες τους κάλτσες, τὶς χοντρὲς καὶ χωριανές, ὅλες αὐτὲς τὶς πρωστυχες χάλκινες πεντάρες, ποὺ γενήκαν ἄξιες νὰ μεταμορφωθοῦνε σὲ λαμπερὰ χρυσὰ λουΐζια. Αὐτοὶ τὶς ἔκαναν πλούσιες ἀπὸ αἰσθήματα καὶ βαριὲς ἀπὸ σκέψες καὶ μὲ τὶς λέξες αὐτές, ὅλες οἱ περασμένες γενιὲς ξαναγεννοῦνται ἀδιάκοπα μέσα μας, ἀφοῦ μὲ τὶς συλλαβὲς αὐτῶν τῶν λέξεων ποὺναι γεμάτες μουσική, ἀναστενάζουνται, εἴτε τὸ συναισθανόμαστε αὐτὸ εἴτε ὄχι, τὸ δημοτικὸ τραγούδι, οἱ παραδόσεις, τὰ παραμύθια, οἱ πρόληψες, τὰ γνωμικά, οἱ παροιμίες, οἱ ἐκφράσεις, ποὺ ἔγιναν ὅλες ἀπ' αὐτὲς τὶς λέξεις κι ἀφοῦ μ' αὐτὲς ἔπαλλαν, ἔζησαν ὅλες οἱ ψυχὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες βγῆκεν ἡ ψυχὴ κ' ἡ καρδιὰ τῆς φυλῆς μας.

Γι' αὐτό, ἀληθινά, δὲν ἔφυγα μακριὰ ἀπ' τὸ θέμα μου, ὅπως θὰ σᾶς φάνηκε ἴσως πὼς τόκανα ἀσυλλόγιστα, ὅταν, κατὰ τὸ φαινόμενο, ἄφησα τὸν ἔπαινο τοῦ André Theuriet γιὰ ν' ἀφιερωθῶ στὴν ἀποθέωση τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Μ λώντας γι' αὐτή; μιλοῦσα γιὰ κεῖνον. Ἡ καλύτερα, ἂς εἴμαστε εἰλικρινεῖς, μιλοῦσα γιὰ μᾶς τοὺς ποιητές. Οἱ ἀληθινοὶ βεβαια καὶ σχεδὸν οἱ μόνοι δημιουργοὶ τῆς γλώσσας εἶναι ὁ λαός, γιατὶ αὐτὸς ἔχει τὸ δῶρο νἆναι πάντα παιδί, γιατὶ οἱ λέξες «γελοῦνε σ' αὐτὸν πάντα μὲ καινούργια δροσιὰ» ὅπως γράφει ὁ Montaigne, γιατὶ αὐτοὶ ἔχουν μέσα τους τὴν ἀφελῆ ἰδιότητα νὰ πιστεύουνε στὴν ἀρετὴ αὐτῶν τῶν λέξεων, νὰ ἐνσαρκώνουνε μέσα σ' αὐτὲς ἀληθινὰ τὰ πράματα, νὰ μένουνε οἱ ἀκούραστοι μυθολόγοι, ποὺ προσωποποιοῦνε τὶς ἀντίληψές τους, τὰ αἰσθήματά τους, τὶς ἰδέες τους, ὅλους τοὺς παλμοὺς τοῦ εἶναι τους καὶ ὅλες ἐκεῖνες τῶν ὄντων ποὺ τοὺς περικυκλώνουν μὲ εἰκόνες ὄχι τεχνητὲς καὶ πρὸ παντὸς ὄχι ἀφαιρημένες μὰ συγκεκριμένες καὶ ὅλως διόλου ζωντανές. Ὡστόσο καὶ οἱ ποιητὲς ἔχουνε κι αὐτοὶ τὸ δῶρο νἆναι πάντα παιδιὰ καὶ σὲ πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς ἐπιτυχαίνει ἡ σπάνια καλὴ τύχη, ἐκεῖ ποὺ μεταχειρίζουνται τὶς πιὸ ἁπλὲς λέξες καὶ τὶς πιὸ ἐκφραστικὲς, ν' ἀνακαλύπτουν καινούργιες εἰκόνες, πρωτότυπες ἐκφράσεις, μὰ τόσο σύμφωνες μὲ τὸ πνέμα τῆς γλώσσας τους, ποὺ νὰ φαίνουνται πὼς ὕπαρχαν πάντα. Ἡ δόξα αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ λαμπρή, ποὺ μπορεῖ νὰ ὀνειρευτῇ ἕνας ποιητής.

Η ΕΥΚΗ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ

Ἂν ὁ André Theuriet τὸ κατάφερε αὐτό, ἔστω καὶ λίγο (τοῦτο μόνον οἱ κατοπινὲς γεννιὲς θὰ τὸ ποῦνε), αὐτὸ θ' ἀξίζει πιὸ πολὺ γιὰ κεῖνον ἀπ' ὅλους τοὺς ἐπαίνους, ἀκόμα κι ἀπὸ τοὺς Ἀκαδημαϊκούς, καὶ θὰ παραδεχότανε βέβαια, νὰ κάνῃ ψιλοὺς παράδες τοὺς εἴκοσι τόμους ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα ποὺ ἔγραψε καὶ νὰ τ' ἀφήσῃ νὰ ξεχαστοῦν ὅλως διόλου, μὲ τὸν ὅρο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἰδιαίτερην αὐτὴν ἀθανασία τὴν πιὸ ἐπιθυμητὴ ἀπ' ὅλες, κατὰ τὴ γνώμη μου, αὐτὴ ποὺ συνίσταται στὸ ν' ἀφήσῃ ἕνας συγγραφέας ἕνα κομμάτι ἀπ' τὸ ἐγώ του, ὅσο μικρὸ κι ἂν εἶναι, στὴ δημοτικὴ γλώσσα τῆς χώρας του. Ἴσως, κύριοι, κάτω ἀπ' τὸν ζακουσμένο αὐτὸ θόλο, ὅπου περήφανα ἔλαμψαν τόσα φημισμένα ὀνόματα, ποὺ εἶναι οἱ φάροι τῆς ἱστορίας μας, ἴσως αὐτὴ ἡ ταπεινὴ φιλοδοξία θὰ σᾶς φανῇ πολὺ μικρή. Μὰ δὲν πιστεύω νὰ γελιέμαι, βεβαιώνοντάς σας πὼς αὐτὴ ἡ δόξα θὰ ἔφτανε γιὰ τὸν André Theuriet, γιατὶ ἀπὸ τὶς δικές μου ἐπιθυμιὲς κρίνω καὶ τὶς δικές του. Γιὰ μένα λοιπόν, ἂν κάποια Μοῖρα μοῦλεγε νὰ διαλέξω ἕνα ἀπ' τὰ δυό, ἢ αὐτὸ ποὺ σᾶς εἶπα πρὸ λίγου, ποὺ φαίνεται μικρὸ πρᾶμα, ἢ τὴ βεβαιότητα πὼς τόνομα μου θὰ τὸ μεταφέρουνε σὲ τρεῖς τέσσερες γεννιὲς ὅλοι οἱ κήρυκες τῆς δόξας, ναί, κύριοι, τί θ' ἀπαντοῦσα χωρὶς νὰ διστάξω, μὴν ἀναφιβάλλετε γι' αὐτὸ καθόλου.

Ἂς μποροῦσα, γιὰ μοναδικὴ καὶ ὑπέρτατη ἀνταμοιβὴ στὴν ἀγάπη μου γιὰ τὴ γλώσσα, ν' ἀπολάψω τὴ χαρὰ νὰ βρῶ ἔστω καὶ μιὰ φορὰ, λέξεις μὲ βαθὺ νόημα, δριμεῖα ἔκφραση καὶ λυρικὲς εἰκόνες, ποὺ θὰ μποῦνε μές στὴν κληρονομιὰ αὐτῆς τῆς γλώσσας ἀρκετὰ βαθιά, ὥστε ν' ἀγνοῇ ὁ κόσμος πὼς μπῆκαν ἀπὸ μένα, καὶ ἂς χαθῇ τότε ἡ θύμηση τῆς μάταιης αὐτῆς σκιᾶς ποὺ εἶταν τόνομα μου· φτάνει μονάχα ἡ ποιή μου ὅσο ζῇ ἡ φυλή μας νὰ ζῇ πάντα κι αὐτὴ στὰ χείλια της, στὴν ὁμιλία της, καὶ νὰ γίνῃ σφαχα μέσα στὴν ὁποία θὰ προσκολλήσω κι θ' ἀθανατίσω γι' αὐτὴ ἕναν ἀπ' τοὺς πολλοὺς πόλεμους τῆς καρδιᾶς μου.

Σμύρνη.

(Μετάφραση Κας Ε. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗ)

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Στὸ γράμμα τοῦ κ. Κλειμὰν ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ 331 φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» πρέπει νὰ διορθωθεῖ τὸ *ὑποκειμενικοποιήσεις* (σελ. 2. στήλ. 3, ἀράδα 32) σὲ *ἀντικειμενικοποιήσεις* καὶ τὸ «*Τούτη ἡ ἱστορία*» (σελ. 2 στήλ. 3, ἀράδα 40) σὲ *αὐτοῦτο τὸ πρόσκρουσμα*» (ce recif).

— Ἀπὸ τὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης, «ἕνας κακοαναθρεμένος», καθὼς ὑπογράφεται, μᾶς ἔστειλε δυὸ ἐπιγράμματα γιὰ ἕνα «χημικὸ σοβαρὸ καὶ γλυκόλαλο». Ἰδοὺ τα:

Πῶς σοῦκαμε ἡ λαδομπογιὰ τέτιο μασκαρολήκι
καὶ βρῆκες αἱμοσφαίρια στοῦ Λαζανὰ τὴ δίκη;
Μὴ σκύφτεις ὅταν ἀναλισῇς γιατὶ μπορεῖ ἡ βρώμα
νὰ σοῦ μυρίσῃ, ἄγιε, τὸ ζαχαρένιο στόμα.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Γ. Καν στὴν Πόλη. «Ὁ Δωδεκ.» ἔχει 3 1)2 φρ. γιὰ νὰ σοῦρθεῖ συστημένος μαζὶ μὲ τἄλλο τὸ βιβλίο.—Στὸ *Βασιλάκη*. Ἔξοχο, μὰ ὄχι γιὰ ὅλους. Ψέματα;—Στὸν *Πειραιώτη*. Το καινούριο ἐπίγραμμα ποὺ μᾶς ἔστειλες γιὰ τὸν

Καψόμοιρο παράσιτο
μὲ τὴ θλιμένη ὄψη

δὲν τὸ τυπώνουμε. Εἶναι πολὺ σκληρό.—*κ. Τσ. Κλ.* Ἔξοχο. Θὰ μπεῖ πρῶτο πρῶτο στὸ φύλλο τῆς ἄλλης Κεριακῆς.—*κ. Ἠλ. Στ.* Χαρήκαμε γιὰ ὅ,τι μᾶς γράφεις. Τὸ τραγούδι τοῦ Περ. στὸ ἄλλο φύλλο.—Στὸ *Σεβνταλῆ*. Ὁ Παναγιώτατος στὸ ἄλλο φύλλο.